

สื่อผสมวจนภาษาของเด็กไทย: กรณีศึกษาเชิงพัฒนาการต่อเนื่อง ในเด็กไทยวัย 2-6 ปี¹

สุธาสินี ปิยพสุนทรา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางการสื่อสารที่ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารนี้ พัฒนาการด้านการใช้สื่อผสมวจนภาษาของเด็กปฐมวัยสะท้อนการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผลการศึกษาพบว่าเด็กมีพัฒนาการด้านรูปแบบและถ้อยคำ กล่าวคือ เริ่มจากการวาดลายเส้นไร้ทิศทาง ต่อมาเส้นสายดังกล่าวก็เริ่มควบคุมได้ พัฒนาไปสู่การเขียนตัวอักษรอย่างมีลำดับ ตามด้วยการใช้สีประกอบตัวอักษรเพื่อสื่อความหมายขึ้นต่อจากนั้นคือการใช้อักษรเพื่อสื่อความหมาย การเขียนคำศัพท์ การใช้คำศัพท์ประกอบสัญลักษณ์ตัวอักษร การเชื่อมโยงความ และการดัดแปลงตัวอักษรเพื่อสื่อความหมายอื่นตามลำดับ นอกจากนี้ในแง่สถานการณ์ที่ใช้สื่อผสมวจนภาษานั้นก็เพื่อเล่นสนุก และเมื่อเด็กเติบโตมากขึ้นก็เริ่มใช้สื่อดังกล่าวถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้

คำสำคัญ สื่อผสมวจนภาษา พัฒนาการทางภาษาของเด็กไทยปฐมวัย

Verbal Mixed Media in Thai Childhood: A Longitudinal Study of Thai 2-6 Years' Old Child

Suthasinee Piyapasuntra

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The Multimodal context of communication in the information age, the development of early childhood via verbal mixed media reflects the influence of such a linguistic environment. The results of this study show that mode and verbal aspect begin with random scribbling. Later, the scribbling was controlled to the letters which were written in sequence. Color was used with the letters to convey meaning. The next step was using the combination of letters to convey the meaning. Vocabulary writing and the use of symbols are related. Otherwise, alphabetical adaptations to other symbols are adopted. Also, in the aspect of situations, it is shown that in the early stages, childhood has play for fun. And as children grow, they begin to use the verbal-mixed media to convey their emotions, creativity and problem solving.

Keywords: Verbal mixed media, Language development in Thai childhood

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “สื่อผสมวจนภาษาของเด็กไทย: กรณีศึกษาเชิงพัฒนาการต่อเนื่องในเด็กไทยวัย 2-6 ปี”

1. บทนำ

1.1 ความน่าสนใจของปัญหา

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงภาษาและการสื่อสารมักจะชวนให้คิดถึงถ้อยคำซึ่งอาจจำแนกได้เป็นหน่วยที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น คำ วลี ประโยค หรือย่อหน้า อย่างไรก็ตามมองว่าประโยคเป็นหน่วยพื้นฐานทางวากยสัมพันธ์ “MODE” หรือที่นักวิชาการไทยใช้ว่า “รูปแบบ”² หรือ “วิธี” ในการสื่อสารก็นับเป็นหน่วยพื้นฐานทางสัญศาสตร์ที่สำคัญมนุษย์ใช้สร้างความหมายได้เช่นกัน

มนุษย์ใช้แบบวิธีในการสื่อสารหลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างความหมาย เครสได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบวิธีดังกล่าวข้างต้นไว้ในคำให้สัมภาษณ์ที่จัดโดยสถาบันศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยลอนดอน (Kress, 2010) ว่าการสร้าง ความหมายหรือ “meaning making” เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะในความเป็นจริงแล้วหากพิจารณาถึงกระบวนการสื่อความหมายโดยเน้นธรรมชาติของหน่วยที่ใช้สื่อความหมายนั้นจะพบว่ามนุษย์ใช้แบบวิธีที่เป็นอวัจนะร่วมกับวัจนะเสมอ และทุกวันนี้การสื่อสารด้วยข้อความหลากหลายรูปแบบก็ดูจะมีความเด่นชัดกว่าการใช้หน่วยภาษาที่เป็นถ้อยคำเพียงลำพังในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยมองว่าประเด็นนี้มีความน่าสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาพิจารณาในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ยังมีภาษาไม่สมบูรณ์เท่าผู้ใหญ่ ในระหว่างช่วงเวลาพัฒนาการทางภาษาค่อยๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องนั้น จึงเกิดคำถามทางวิชาการที่น่าสนใจว่าเด็กใช้วิธีใดในการสื่อสาร ทั้งอารมณ์ ความรู้สึก หรือความต้องการของตนเอง

ในต่างประเทศมีงานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารของเด็กใช้มากกว่าถ้อยคำ จูดี โรลลิน (Rollins, 2005) นักวิชาการจากภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว แห่งมหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ ศึกษาเด็กชาวอังกฤษและชาวอเมริกันด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต ผลการวิจัยพบว่าเด็กถ่ายทอดประสบการณ์และเรื่องในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและที่สำคัญเด็กเหล่านี้ใช้การวาดภาพเพื่อช่วยให้การสื่อสารดีขึ้น การสื่อสารดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเด็กรู้จักการทำงานร่วมกันของสื่อที่ต้องอาศัยการมองเห็น (visual expression) ร่วมกับสื่อที่ใช้ถ้อยคำ (verbal expression)

ในด้านการสื่อความหมาย การขีดเขียนหรือการวาดถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความหมายผ่านข้อความหลากหลายรูปแบบ เครส (Kress, 2000) ชี้ให้เห็นว่าเด็กสามารถเข้าใจโลกในหลายรูปแบบและมีความหลากหลายในการใช้สัญญาณ (signs) สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในการวาดรูป ตัดปะรูป การแสดงออกทางร่างกาย ฯลฯ (p.17) ความหมายและรูปแบบวิธีการสื่อสารจะเชื่อมโยงกันในการสร้างสัญญาณเพื่อสื่อความหมายของเด็กเล็ก แต่ผู้ใหญ่กลับมองเป็นเรื่องยากที่จะเห็นความหมายใดๆ ในการสื่อสารแบบนี้ เครสถึงกับโต้แย้งให้เห็นว่า แม้ผู้ใหญ่จะรู้ว่าเด็กๆ

² จันทิมา อังคพณกิจ (2561) ใช้คำว่าข้อความหลากหลายรูปแบบในการสื่อความหมายของคำศัพท์เฉพาะที่ว่า “multimodal discourse”

ฉลาด แต่ความฉลาดของเด็กอาจถูกประเมินต่ำกว่าความเป็นจริง ด้วยสิ่งที่พวกเขาพยายามทำให้
ง่ายและดูแตกต่างจากแนวความคิดของผู้ใหญ่ (p. 35)

การศึกษาครั้งนี้มองว่าในช่วงเวลาแห่งความพลัดพลินที่เด็กปฐมวัยมีความจดจ่ออยู่
กับกระดาษหนึ่งแผ่น ดินสอ หรือสีหนึ่งกล่องนั้น เด็กกำลังสร้างความหมายบางอย่างที่มากมาย
น่าค้นหา

นอกจากนี้หากกล่าวถึงสื่อที่ร่ายล้อมตัวเด็กก็จะพบว่าสื่อประเภทหนังสือนิทาน
หนังสือพิมพ์ การ์ตูนเกิด ล้วนแล้วแต่เป็นข้อความหลากหลายรูปแบบ ทั้งยังถือเป็นสิ่งท้าทายที่นำ
ตื่นตาตื่นใจสำหรับเด็กซึ่งล้วนแต่อาศัยรูปแบบหรือวิธีที่หลากหลายในการสื่อความหมายทั้งสิ้น

เป็นที่น่าสนใจว่าเด็กไทยในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ท่วมท้นด้วยสื่อผสมวัจนภาษาหลากหลาย
หลายรูปแบบเช่นทุกวันนี้เด็กจะมีพัฒนาการด้านทักษะการใช้สื่อผสมวัจนภาษาเพื่อสร้างความ
หมายอย่างไรบ้าง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) ศึกษารูปแบบและถ้อยคำในสื่อผสมวัจนภาษาในเด็กไทยกรณีศึกษาวัย 2-6 ปี
- (2) ศึกษาสถานการณ์การใช้สื่อผสมวัจนภาษาของเด็กไทยกรณีศึกษาวัย 2-6 ปี

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

- (1) รูปแบบของสื่อผสมวัจนภาษาโดยการเขียนของเด็กไทยกรณีศึกษาจะปรากฏ
ภาพวาดมากกว่าตัวอักษรและปรากฏตัวอักษรมาก่อนถ้อยคำตามลำดับ ในถ้อยคำก็จะปรากฏ
ภาษาแม่ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ
- (2) สถานการณ์การใช้สื่อผสมวัจนภาษาของเด็กไทยกรณีศึกษาเกิดขึ้นเพื่อการ
เล่นก่อนที่จะค่อยๆ พัฒนาไปสู่การสื่อสาร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- (1) ทำให้ทราบถึงรูปแบบและถ้อยคำที่ปรากฏในสื่อผสมวัจนภาษาโดยการเขียน
ของเด็กปฐมวัยกรณีศึกษาวัย 2-6 ปี เชิงพัฒนาการต่อเนื่อง
- (2) ทำให้เห็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการทางการสื่อสารของเด็กปฐมวัย

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายและความสำคัญของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ความหมายของคำว่า “เด็กปฐมวัย”

เด็กปฐมวัยตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Childhood” หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด
ถึง 6 ปีบริบูรณ์ (ลำดวน คัมภีร์, 2561) วัยนี้นับเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ใหม่ จากสิ่งแวดล้อม
รอบตัวรวมทั้ง พ่อ แม่ พี่เลี้ยง ครู และเพื่อน โดยเด็กจะเริ่มเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน
ก่อนจึงพัฒนาไปสู่การใช้เหตุผลในช่วงวัยต่อไป

2.1.2 ความหมายของคำว่า “พัฒนาการ”

พัฒนาการ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Development” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่ (function) และวุฒิภาวะ (maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆ รวมทั้งตัวบุคคลให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆ และความสามารถในการปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมหรือภาวะใหม่ในบริบทของครอบครัวและสังคม พัฒนาการของมนุษย์จำแนกเป็น 5 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ (ลำดวน คัมภีร์, 2561)

2.1.3 ความหมายของคำว่า “สื่อผสมวจนภาษา”

สื่อผสมวจนภาษา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “verbal mixed media” เป็นคำที่ผู้วิจัยกำหนดให้หมายถึง สื่อที่ใช้การขีดเขียน มีการปรากฏร่วมกันของภาพ สี เส้นสาย รวมถึงรหัสซึ่งหมายถึงตัวอักษรประเภทต่างๆ ซึ่งอาจเป็นถ้อยคำหรือไม่ก็ได้ โดยทั้งหมดนี้ปรากฏร่วมกันอยู่บนวัสดุการเขียนที่เป็นแผ่นกระดาษ 1 แผ่น โดยผู้วิจัยจะเรียกวัสดุที่ใช้ในการเขียนดังกล่าวว่า “แผ่นขีดเขียน” (scribbling sheet) ดังจะกล่าวถึงที่มาในการกำหนดความหมายของศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยคำนี้ต่อไปในหัวข้อ 2.4

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา

เพียเจต์ (Piaget, 1952 cited in Fleming, 2004) กล่าวว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและมีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แนวโน้มพื้นฐานที่เป็นคุณสมบัติสำคัญดังกล่าวประกอบด้วย การจัดและรวบรวม (organization) หมายถึง การจัดและรวบรวมกระบวนการต่างๆ ภายใน เข้าเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป็นระเบียบ และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่ยังมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และการปรับตัว (adaptation) หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่ในสภาพสมดุล มนุษย์เรียนรู้โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ ทำให้เกิดลำดับขั้นของพัฒนาการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว (sensorimotor) (แรกเกิด - 2 ขวบ) เป็นวัยที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (preoperational) (อายุ 18 เดือน - 7 ปี) เด็กก่อนเข้าโรงเรียนและวัยอนุบาลสามารถใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัวได้ รวมทั้งความสามารถด้านภาษาด้วย

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรม (concrete operations) (อายุ 7 - 11 ปี) เด็กวัยนี้สามารถสร้างกฎเกณฑ์ และตั้งกฎเกณฑ์ เด็กจะสามารถที่จะอ้างอิงด้วยเหตุผลและไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่าง

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (formal operations) (อายุ 12 ปีขึ้นไป) เด็กในวัยนี้จะเริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กสิ้นสุดลง เด็กสามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ พอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม

การวิจัยครั้งนี้จะอาศัยพื้นฐานของพัฒนาการของเด็กวัย 0-6 ปีในเรื่องความเข้าใจและประเภทการรับรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัวได้ รวมทั้งความสามารถด้านภาษา

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และความเจริญเติบโตทางจิตใจ

วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ได้ริเริ่มเสนอแนวคิดเรื่องพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และความเจริญเติบโตทางจิตใจไว้ในหนังสือ "Creative and Mental Growth" (Lowenfeld & Brittain, 1964) หนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งและถือว่าเป็นตำราที่มีอิทธิพลมากที่สุดเล่มหนึ่งในสาขาศึกษาประวัติศาสตร์และการศึกษาศิลปะ โดยเฉพาะเป็นหลักคิดในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนช่วงปฐมวัยไปจนถึงระดับประถมศึกษา

ในการตีพิมพ์ครั้งที่ 4 แนวคิดของโลเวนเฟลด์และบริตเทน (Lowenfeld & Brittain, 1964) ยังคงเชื่อว่าศิลปะของเด็กสะท้อนให้เห็นพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา การเติบโตทางอารมณ์ และสุนทรียะทางสังคมได้ เขาได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับขั้นตอนของพัฒนาการด้านศิลปะไว้ 5 ขั้นตอน สำหรับบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยตามกรณีศึกษา คือ ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) จนถึงขั้นขีดเขียน (Schematic stage)³ ซึ่งโลเวนเฟลด์กล่าวว่าตรงกับเด็กอายุประมาณ 2-7 ปี

ขั้นขีดเขียนแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การขีดเขียนแบบสะเปะสะปะ (Disordered Scribbling) เกิดขึ้นในช่วงที่เด็กมีอายุประมาณ 2 ปี ในช่วงเวลานี้เด็กจะขีดเขียนเป็นเส้นยุ่งเหยิงเนื่องมาจากการประสานงานของกล้ามเนื้อยังไม่ดี การบังคับกล้ามเนื้อเล็กๆ ยังไม่ได้

ระยะที่ 2 การขีดเป็นเส้นยาว (Longitudinal Scribbling) ด้วยพัฒนาการของกล้ามเนื้อดีขึ้น เด็กจะเคลื่อนแขนขีดได้เป็นเส้นแนวยาว โดยขีดเขียนซ้ำๆ หลายครั้งทั้งแนวตั้งและแนวนอน ระยะนี้เด็กจะเริ่มรู้สึกสนุกและจดจ่อมากขึ้น

ระยะที่ 3 การขีดลากเป็นวงกลม (Circular Scribbling) ระยะนี้การประสานงานของกล้ามเนื้อดีขึ้น การประสานงานของกล้ามเนื้อมือและสายตาที่ดีขึ้น ทำให้เด็กสามารถขีดเส้นซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมได้ต่อเนื่อง

³ คำศัพท์ภาษาไทยใช้ตาม ศรียา นิยมธรรม (2544) จากหนังสือ "ศิลปะกับเยาวชน"

ระยะที่ 4 การให้ชื่อสิ่งที่ขีดเขียน (Naming Scribbling) การขีดเขียนเริ่มมีความหมายขึ้น เช่น จะวาดเป็นรูป น่อง พี่ พ่อ แม่ และสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก โดยผู้ใกล้ขีดอาจทราบได้จากการสังเกตว่าขณะที่เด็กขีดเขียนไปเด็กก็จะบรรยายไปด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มขีดเขียน (Pre-Schematic Stage) พบในเด็กอายุประมาณ 4-7 ปี เป็นระยะเริ่มต้นการขีดเขียนภาพอย่างมีความหมาย การขีดเขียนจะปรากฏเป็นรูปร่างขึ้น สัมพันธ์กับความจริงของโลกภายนอกมากขึ้น มีความหมายกับเด็กมากขึ้น ซึ่งจะสังเกตได้จากคนที่วาดอาจเป็น พ่อ แม่ พี่ น้อง ตุ๊กตา ในช่วงนี้เด็กมักเลือกใช้สีที่สะดุดตาไม่คำนึงถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติ ช่องไฟ (space) ภายในภาพยังไม่เป็นระเบียบสิ่งที่เขียนมักกระจัดกระจาย และการออกแบบ (design) ยังไม่เด่นชัด เด็กจะขีดเขียนตามแต่ใจ

ขั้นที่ 3 ขั้นขีดเขียน (Schematic Stage) พบในเด็กอายุประมาณ 7-9 ปี เป็นขั้นที่ขีดเขียนให้คล้ายของจริง โดยเด็กจะวาดภาพคนออกมาพอเป็นสัญลักษณ์หรือเป็นรูปทรงเรขาคณิตส่วนมากใช้สีตรงกับความจริง แต่มักใช้สีเดียวกับภาพหนึ่งๆ เช่น พระอาทิตย์สีแดง ท้องฟ้าสีฟ้า เท่านั้นตามประสบการณ์ของเด็ก

อันที่จริงโลเวนเฟลด์ได้เสนอขั้นต่อมาไว้อีกจนเด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น แต่ผู้วิจัยจะขอจะนำมากล่าวในช่วงวัยที่ใกล้เคียงกับกรณีศึกษาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม โลเวนเฟลด์ กล่าวว่าลำดับขั้นพัฒนาการที่เขาเสนอไว้นี้อาจแตกต่างกันได้ ย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อผสมวัจนภาษา

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สื่อผสม” นั้น พบว่าเป็นศัพท์บัญญัติที่ใช้ในต่างวงการ หากเป็นวงการศิลปะจะหมายถึงตรงกับคำว่า “mixed media” ซึ่งมักจะหมายถึงงานจิตรศิลป์ที่ใช้ศิลปะมากกว่า 2แขนงมาผสมผสานจนสามารถสร้างเป็นงานชิ้นเดียวกันซึ่งอาจคุ้นเคยกันในชื่อ “ศิลปะสื่อผสม” (Mixed Media Art) (Wright,1995)

สำหรับวงการสื่อสารและวงการศึกษาด้านภาษานั้น คำว่า “สื่อ” มีความหมายแตกต่างไป “สื่อผสม” หรือ “สื่อประสม” คือ การที่ผู้ส่งสารเลือกใช้สื่อมากกว่า 1 ชนิดในคราวเดียว ให้สื่อดังกล่าวร่วมกันทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นเสียง ภาพ ทั้งภาพนิ่งไปจนถึงภาพเคลื่อนไหว แม้กระทั่งการใช้สื่อเหล่านี้ประกอบกับข้อความ ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบของสื่อประสมโดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้นและรู้จักกันในนาม “มัลติมีเดีย” (Malik & Agarwal, 2012)

สำหรับงานวิจัยนี้ขอใช้คำว่า “สื่อผสมวัจนภาษา” ซึ่งมีความหมายบางส่วนคล้ายคลึงกับแนวคิดเรื่อง “ข้อความหลากหลายรูปแบบ” (multimodal discourse) ในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ผู้วิจัยกำลังศึกษานี้ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างมีการวางแผน ไม่มีการออกแบบ และไม่ได้ปรากฏบนสื่อสาธารณะที่จะทำให้สามารถศึกษาได้ตามกรอบแนวคิดเรื่องข้อความหลากหลายรูปแบบในฐานะข้อมูลทางสัมพันธ์สารวิเคราะห์ได้เช่นเดียวกับงานของเครส (Kress, 2010)

ผู้วิจัยพบว่า เซบรอสกา (Zebrowska, 2014) กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้เช่นกันโดยเน้นไปที่ตัว “สื่อ” เขามองว่าในการสื่อสารครั้งหนึ่ง ๆ นั้น สื่อจะมีความแตกต่างไปตามรูปแบบการสื่อสารและคุณสมบัติทางเทคนิคในตัวของตัวเอง เซบรอสกา อ้างถึง ฮอลลี (Holly, 2011, pp.148-151 cited in Zebrowska, 2014, p.10) ซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะสำคัญของสื่อที่ผสมผสานกันในชีวิตประจำวันว่าประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังนี้

ประการแรก การใช้ช่องทางประสาทสัมผัสที่มีอยู่ เช่น ภาพ เสียง รวมถึงรหัสซึ่งหมายถึงตัวอักษรประเภทต่างๆ ลักษณะสำคัญประการที่ 2 การผสมผสานร่วมกันของสื่อหนึ่งนั้นต้องมีการจัดโครงสร้างร่วมกันและแสดงให้เห็นว่าสื่อที่ใช้ประกอบถ้อยคำนั้นมีความสัมพันธ์กับถ้อยคำเช่นตำแหน่งของถ้อยคำ และประการที่ 3 โครงสร้างที่เกิดขึ้นในการใช้สื่ออื่นผสมกับวัจนภาษาอาจมีลักษณะเป็นโครงสร้างชั่วคราวกล่าวคือมีความเป็นพลวัตผันแปรไปตามเวลาได้

ดังนั้น ด้วยรูปแบบของการสื่อสารที่งานวิจัยนี้ศึกษาอาศัยช่องทางที่เป็นการเขียน โดยเก็บข้อมูลจากแผ่นกระดาษที่กรณีศึกษาขีดเขียนลงไปบนแผ่นกระดาษ งานวิจัยนี้ขออาศัยลักษณะสำคัญของสื่อดังที่ ฮอลลี และเซบรอสกา กล่าวถึงข้างต้นเชื่อมโยงเป็นข้อสรุปให้คำจำกัดความแก่คำว่า “สื่อผสมวัจนภาษา” ดังที่กล่าวแล้วในหัวข้อ 2.1.3

สำหรับแนวคิดเรื่อง “ข้อความหลากหลายรูปแบบ” เป็นคำศัพท์ที่จันทิม่า อังคพณิชกิจ (2561, น. 218-221) ใช้ในความหมายของ “multimodal discourse” ซึ่งเป็นที่รับรู้กันในหมู่นักภาษาศาสตร์ที่สนใจเรื่องการศึกษาสัมพันธ์สารรวมถึงวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สนใจศึกษา โดยมองว่ามนุษย์สื่อสารกันด้วยกลวิธีทางสัญญาณที่มีทั้งที่เป็นถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำ

แนวคิดเรื่อง “ข้อความหลากหลายรูปแบบ” สนใจว่าการสร้างความหมายให้เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อความหมาย (meaning making process) การใช้สื่อที่ไม่ใช่ถ้อยคำ (non-verbal) เป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามงานที่ศึกษาด้วยแนวคิดดังกล่าวยังเน้นความสนใจไปที่การสื่อสารของผู้ใหญ่ในการสื่อสารที่มีการเผยแพร่กระจายไปยังสาธารณชนอันมีส่วนเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม

เมื่อหันมามองกระบวนการสร้างความหมายในเด็กนั้นก็ยิ่งพบบได้ว่ามีการนำแนวคิดดังกล่าวมาอธิบายได้ โดย เครส (Kress, 2000) ได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กใช้วิธีการที่แตกต่างกันและเลือกสื่อที่แตกต่างกันไปเพื่อสร้างความหมายให้เกิดขึ้น สำหรับเด็กๆ แล้ว การเขียนตัวหนังสือมีความเป็นข้อความหลากหลายรูปแบบ (multimodal discourse) ในตัวเองอยู่แล้วอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของตัวหนังสือ รูปแบบของเส้นสาย รวมถึงขนาดของตัวอักษร

ตัวอย่างเช่นในภาษาอังกฤษการที่เด็กเลือกใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ตัวพิมพ์เล็ก ตัวเขียนใหญ่หรือตัวเขียนเล็ก ก็ล้วนแต่มีส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างความหมายทั้งสิ้น ที่สำคัญการที่เครสมองว่ากระบวนการดังกล่าวน่าสนใจก็เพราะน่าจะเป็นพื้นฐานที่จะนำเด็กไปสู่การพัฒนาศักยภาพการรู้หนังสือและรู้เท่าทันสื่อต่างๆ ในอนาคต

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ออกแบบให้เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาการต่อเนื่องแบบมีกรณีศึกษาเพียงกรณีเดียว เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ 21 เมษายน 2557 ถึง 30 เมษายน 2561 กรณีศึกษามีอายุได้ 2-6 ปี

กรณีศึกษาเป็นบุตรผู้วิจัยเกิดและเติบโตในกรุงเทพมหานคร ลักษณะครอบครัวเป็นชนชั้นกลาง บิดามารดาเป็นผู้พูดภาษาไทย การศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี การเข้าร่วมเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ได้รับความยินยอมจากบิดามารดา

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยวางแผนกระดาษขนาด A4 พร้อมเครื่องเขียนไว้ในพื้นที่ที่หยิบง่าย เช่น ห้องนั่งเล่น ห้องนอน แล้วปล่อยให้กรณีศึกษาหยิบกระดาษและเครื่องเขียนเหล่านั้นมาลงมือเขียนและวาดด้วยตนเองเมื่อต้องการ ในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลาที่กรณีศึกษาผลิตเพลินหลังเวลาอาหารว่าง ช่วงสาย บ่าย และเวลาก่อนเข้านอน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในสื่อผสมวัจนภาษาปรากฏบนแผ่นกระดาษขนาด A4 จำนวนทั้งสิ้น 1,360 แผ่น เป็นการศึกษาจากข้อมูลเต็มจำนวน 100% ตามที่เกิดขึ้นจริง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบของสื่อผสมวัจนภาษาแบ่งได้ดังนี้

(1) รูปแบบ ประกอบด้วย เส้น สี การเรียงลำดับ และการจัดวางองค์ประกอบของเส้นสายที่เกิดในภาพ

(2) ถ้อยคำ ประกอบด้วย ตัวเลข ตัวอักษร ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างๆ ทั้งที่รวมเป็นคำได้ และมีลักษณะใกล้เคียงกับคำในภาษาใดภาษาหนึ่ง

(3) สถานการณ์ที่เป็นบริบทขณะขีดเขียน ประกอบด้วย ผู้ร่วมการณ สถานการณ์วัตถุประสงคในการสื่อความ โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตร่วมกับการบันทึกภาพ รวมทั้งพูดคุยสัมภาษณ์ตัวเอง สัมภาษณ์ผู้ร่วมการณ เช่น พี่เลี้ยง คุณย่า คุณยายเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสื่อผสมวัจนภาษาของเด็กไทยกรณีศึกษาเชิงพัฒนาการต่อเนื่องในเด็กไทยวัย 2-6 ปี แบ่งนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ รูปแบบและถ้อยคำ กับสถานการณ์การสื่อสาร ดังจะกล่าวต่อไป

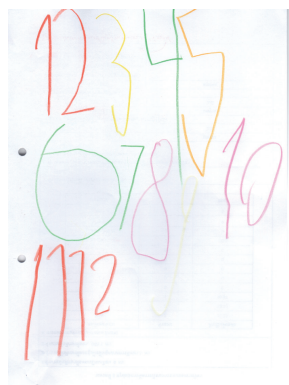
4.1 รูปแบบและถ้อยคำของสื่อผสมวัยนภาษา

จากการศึกษาเด็กไทยที่เป็นกรณีศึกษาพบว่า วัย 2-2.5 ปี รูปแบบของสื่อผสมวัยนภาษา โดยการเขียนจะปรากฏลายเส้นมากกว่าตัวอักษร การใช้สีสันทังยังไม่ได้เป็นไปเพื่อการจำแนกสังเกตจากภาพที่ 1 ซึ่งใช้สีเขียวสันทังเดียวทั้งแผ่นภาพ แมตต่อมาในวัย 2.9-3 ปี เด็กจะสามารถเขียนตัวเลขได้ แต่จากภาพก็เห็นว่าเด็กไม่ได้ใช้เพื่อสื่อที่แตกต่างแยกตัวเลขที่มีค่าต่างกันออกจากกันแต่อย่างใด กล่าวคือ เด็กใช้สีสันทังกับเลขหนึ่งและสองที่เขียนติดกัน และใช้สีสันทังเดียวกันนี้กับเลขสิบเอ็ดและสิบสองที่เขียนติดๆ กันเช่นกัน

ภาพที่ 1 ลายเส้นของเด็กวัย 2.5 ปี

ภาพที่ 2 ตัวเลขของเด็กวัย 2.9 ปี

ภาพที่ 3 ตัวอักษรของเด็กวัย 3.0 ปี

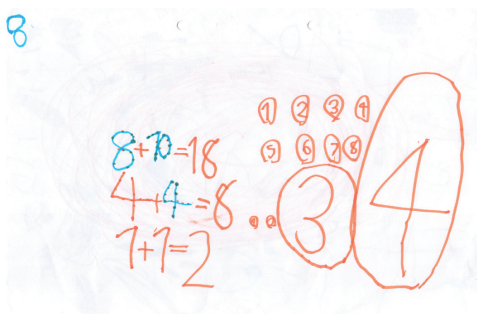

สื่อผสมวิจนาภาษาของกรณีศึกษาในช่วง 3 ขวบปีแรกเริ่มปรากฏตัวอักษรให้เห็นแล้วแต่ยังปรากฏในลักษณะกระจัดกระจาย หลากสีสันทันทั้งนี้ เด็กเริ่มแสดงให้เห็นการเรียงลำดับในวัย 2.5 ปี จนกระทั่งวัน 3.0 ปี ยังคงมีการเรียงลำดับค่อนข้างสม่ำเสมอ โดยปรากฏเป็นลำดับจากน้อยไปหามากในทิศทางจากซ้ายไปขวาและบนลงล่างเป็นส่วนใหญ่ จากภาพที่ 2 และ 3 แสดงให้เห็นว่าเด็กเริ่มที่จะแสดงให้เห็นว่ามีการรับภาษา (language acquisition) เกิดขึ้นแล้ว

ภาพที่ 4 สีสันทันของตัวเลขวัย 3.5 ปี

ภาพที่ 5 การสื่อสารด้วยตัวเลขของเด็กวัย 3.5 ปี

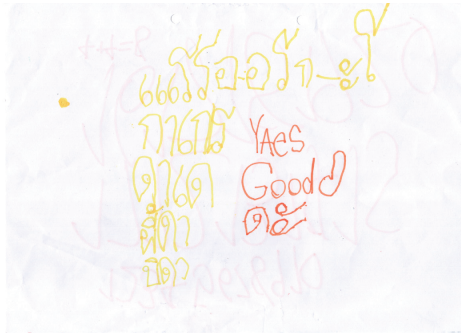

ต่อมาในวัย 3.5 ปี จะเห็นว่าภาพที่ 4 เด็กเริ่มแยกสีสันทันเพื่อบ่งชี้ค่าตัวเลข เช่น เลขสิบเด็กใช้สีชมพูกับตัวเลขหนึ่งกับศูนย์ทั้งที่สลับสีมาตั้งแต่ลำดับก่อนหน้า ส่วนภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่าเด็กในวัยที่เพิ่มขึ้นเริ่มใช้ “ค่า” ของตัวเลขเพื่อสื่อสารในแง่ของจำนวนแล้ว

เมื่อพิจารณาในส่วนของถ้อยคำ จากสมมติฐานที่ว่าน่าจะปรากฏถ้อยคำจากภาษาแม่ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศนั้น จากการติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่องกลับปรากฏถ้อยคำในภาษาแม่ในระยะเวลาไล่เลี่ยกันกับภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ

ถ้อยคำเริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่วัย 2.9 ปี จากภาพที่ 6 จะเห็นว่ากรณีศึกษาเริ่มเขียนเป็นคำๆ จากวงศัพท์ในชีวิตประจำวันใกล้ตัวเด็ก เช่น ชื่อพี่เลี้ยง “ดา” คำตอบรับ “Yes” และศัพท์จากบทเรียนในโรงเรียนอนุบาล “บิดา”

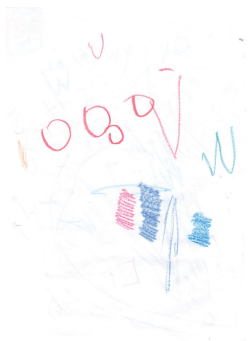
ภาพที่ 6 ภาษาไทยและอังกฤษ 2.9 ปี

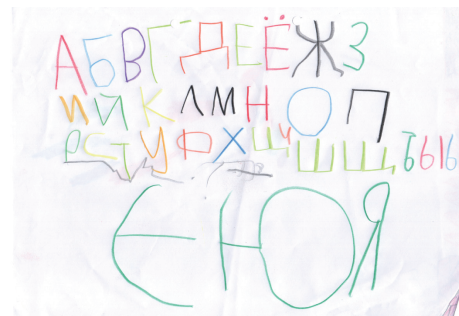
จากนั้นในวัย 3.5 ปี เริ่มปรากฏตัวอักษรภาษาต่างประเทศอื่นที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านสิ่งแวดล้อม เช่น พี่เลี้ยงแนะนำให้รู้จักตัวอักษรภาษากะเหรี่ยง [wa] ๐ และ [ta] ๐ การชมคลิปวีดิทัศน์เพลงอักษรภาษารัสเซียที่เด็กสนใจ

กรณีศึกษาเริ่มสนใจภาษาต่างประเทศจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นพี่เลี้ยงหรือสื่อการ์ตูน สำหรับภาษารัสเซียเด็กเริ่มสนใจจากการชมคลิปการ์ตูนซึ่งตนชื่นชอบในยูทูบและปรากฏว่าการดูนั้นมีบทบาทเป็นภาษารัสเซียโดยบังเอิญ จากนั้นแม่ให้เด็กดูคลิปร้องเพลงตัวอักษรในภาษาต่างๆ ในเวลาว่าง เด็กเปรยว่าชอบอักษรรัสเซียเพราะมันเหมือนภาษาอังกฤษจึงเริ่มฝึกฝนเขียนด้วยตนเองก่อน อย่างไรก็ดี ในส่วนของภาษาต่างประเทศที่เรียนรู้ใหม่นี้ ยังไม่ปรากฏเป็นถ้อยคำในช่วงวัยดังกล่าว

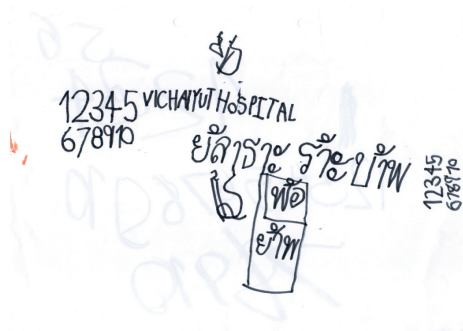
ภาพที่ 7 ภาษากะเหรี่ยง 3.5 ปี

ภาพที่ 8 ภาษารัสเซียของเด็กวัย 4 ปี

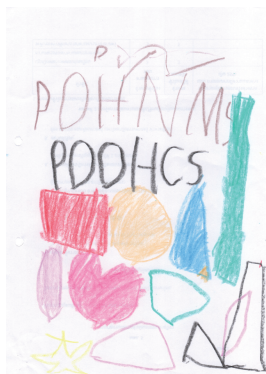
ภาพที่ 9 คำภาษาไทย อังกฤษ และสัญลักษณ์วัย 3.5 ปี (ชาย) กับสัญลักษณ์จริง (ขวา)

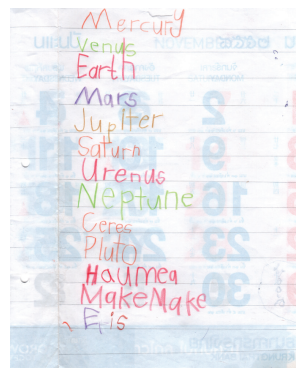
ในวัย 3.5 ปี เริ่มปรากฏการใช้คำภาษาไทย อังกฤษ และสัญลักษณ์ร่วมกัน จะเห็นได้จากในภาพที่ 9 (ชาย) ตำแหน่งบนสุดคือ สัญลักษณ์รูปพญานาคกับคอปเพลิง ประกอบกับคำภาษาอังกฤษได้ภาพซึ่งบ่งชื่อของโรงพยาบาลที่ใช้สัญลักษณ์ดังกล่าว

อนึ่ง ในสัญลักษณ์ที่โรงพยาบาลใช้อยู่จริง (ภาพขวา) นั้นไม่ปรากฏด้วยคำภาษาอังกฤษได้ภาพเลย แต่เด็กก็ใช้ถ้อยคำที่สะกดชื่อโรงพยาบาลตามที่เห็นในสื่อรอบกาย เช่น หน้าของใส่ยามาเขียนอธิบายภาพสัญลักษณ์นั้นได้ กล่าวได้ว่าคำศัพท์และสัญลักษณ์ที่พบมีลักษณะอธิบายซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ที่โลเวนเฟลด์เสนอไว้ในขั้นขีดเขียนระยะที่ 4 การให้ชื่อสิ่งที่ขีดเขียน และตรงกับแนวคิดของฮอลลี และเชบรอนสก้า ในแง่การผสมผสานร่วมกันของสื่อโดยจัดโครงสร้างร่วมกันโดยภาพที่ 9 แสดงให้เห็นว่าสื่อที่ใช้ประกอบถ้อยคำนั้นมีความสัมพันธ์กัน

ภาพที่ 10 การใช้คำศัพท์ตามความสนใจวัย 3.0 ปี

ภาพที่ 11 ชุดคำศัพท์วัย 3.9 ปี

นอกจากนี้พบว่าเด็กใช้ถ้อยคำในภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสิ่งที่ตนชอบเช่นตัวละครในการ์ตูนหรือชื่อดวงดาวในระบบสุริยจักรวาล และเป็นที่น่าสนใจว่าเด็กเริ่มสะสมคลังคำเป็นชุดสภาพแวดล้อมคำศัพท์และจัดหมวดหมู่ถ้อยคำอย่างเป็นระบบระเบียบเมื่ออยู่ในวัย 3.9 ปี อย่างไรก็ตาม กิจติ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่กรณีศึกษาได้รับการอบรมมาจากระบบโรงเรียนได้กว่าหนึ่งภาคการศึกษาแล้ว

4.2 สถานการณ์การใช้สื่อผสมวิชาภาษา

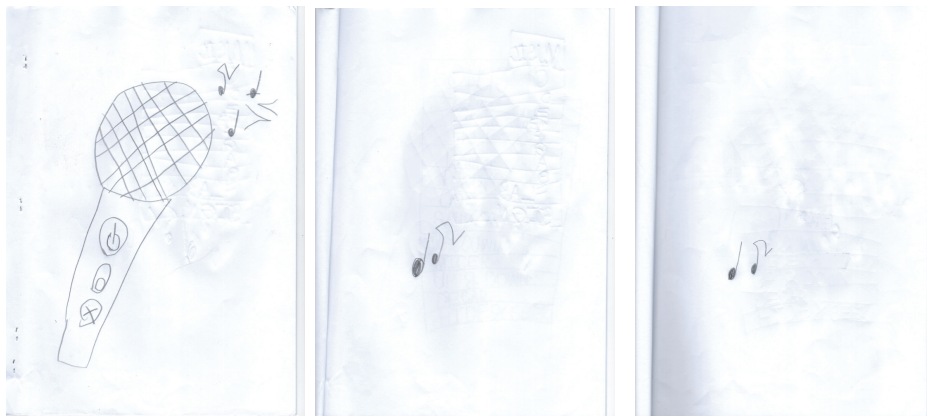
จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ผู้เลี้ยง คุณย่า คุณยาย และตัวเด็กเองพบว่า สถานการณ์การใช้สื่อผสมวิชาภาษาของเด็กไทยกรณีศึกษาเกิดขึ้นเพื่อการเล่นก่อนที่จะค่อยๆ พัฒนาไปสู่การสื่อสารเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

เด็กเริ่มเขียนและวาดเพื่อการเล่น ในช่วง 2-3 ปี เด็กยังวาดและเขียนอย่างไม่มีทิศทางที่แน่นอน แต่สิ่งที่วาดและเขียนนั้นล้วนมาจากสิ่งที่อยู่ในความสนใจของเด็ก เมื่อเขียนหรือวาดแล้วเป็นที่ชื่นชมของผู้ใหญ่

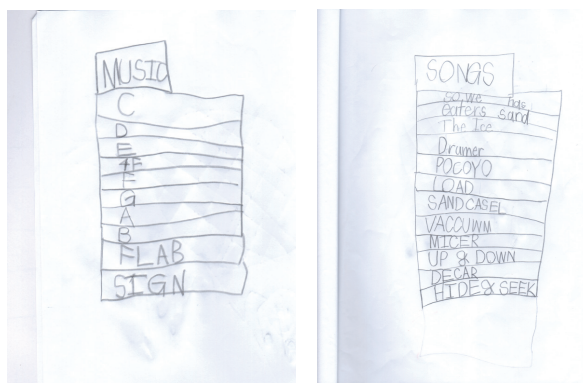
ต่อมาเด็กเริ่มเขียนและวาดเพื่อการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเด่นชัดในวัย 3.5-4 ปี จากการสังเกตข้อมูลที่เริ่มปรากฏการใช้คำเพื่อการสื่อสารพบเด่นชัดในวัย 3.5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เด็กเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาล นอกจากนี้คำศัพท์และสัญลักษณ์ที่พบบ่อยกลับยังศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเด็กเริ่มปรับตัวกับการอยู่ร่วมกันกับเด็กอื่นในโรงเรียน เด็กมีสุขภาพอ่อนแอและเข้าโรงพยาบาลบ่อย การวาดเขียนของเด็กจึงเป็นเสมือนเครื่องผ่อนคลายความตึงเครียดและยังเป็นจุดเริ่มต้นของการเล่าเรื่องต่างๆ ในใจ ในทางกลับกันการวาดเขียนก็เป็นการบันทึกความสุขโดยพบการใช้คำศัพท์ตามความสนใจอื่นๆ เช่น คำพูดของตัวละครที่เด็กชื่นชอบในวัยนี้อีกด้วย

ในวัย 5-6 ปีบริบูรณ์ เด็กเริ่มใช้การเขียนและวาดเพื่อถ่ายทอดต่อความคิดสร้างสรรค์และเพื่อแก้ปัญหา ในส่วนแรกนี้จะขอกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ก่อน จากภาพที่ 12-14 พบว่ามีการดัดแปลงตัวอักษรให้คล้ายกับโน้ตดนตรี ตั้งแต่ภาพที่ 12-20 ต่อไปนี้ เป็นภาพที่เด็กเริ่มเขียนอย่างต่อเนื่อง และผูกให้มีความเชื่อมโยงกัน จนสุดท้ายนำมาเย็บรวมกันเข้าคล้ายเป็นหนังสือ 1 เล่ม

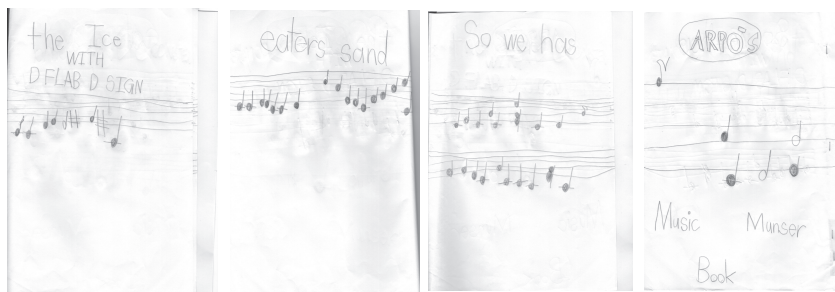
ภาพที่ 12-14 การดัดแปลงตัวอักษร

ภาพที่ 15-16 การเชื่อมโยงความใน "Arpo's Music Book" วัย 5.9 ปี

ภาพที่ 17-20 การใช้ถ้อยคำต่อเนื่องใน "Arpo's Music Book" วัย 5.9 ปี

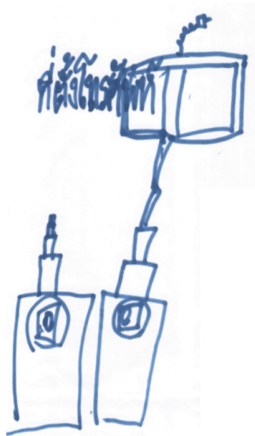
เด็กเริ่มใช้การเขียนและวาดเพื่อถ่ายทอดต่อความคิดสร้างสรรค์รวมถึงศักยภาพทางภาษาอย่างเด่นชัดมากในวัย 5-6 ปี จากภาพที่ 12-20 แสดงให้เห็นลักษณะการขีดเขียนอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องราว ในกรณีตัวอย่างข้างต้น คือ เนื้อเพลงและโน้ตดนตรีที่กรณีศึกษาแต่งขึ้น ความยาว 24 หน้า เขียนเป็นเล่มอย่างง่าย ๆ ด้วยลวดเขียนกระดาษ

เด็กถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ด้วยการดัดแปลงตัวโน้ตดนตรีให้เป็นอักษร กล่าวคือ ให้สระ “เอ” ตามด้วย “ร เรือ” และสามารถอ่านได้ว่า “เร” ซึ่งเป็นของโน้ตดนตรี

จากภาพที่ 17-20 สังเกตได้ว่าถ้อยคำในเนื้อเพลงแต่ละหน้าสามารถอ่านเรียงต่อกันได้กลายเป็นประโยคที่มีความหมาย “The ice with delaf d-sign easter sand, so we has Arpo's music munser book.”

นอกจากความคิดสร้างสรรค์ เด็กยังใช้สื่อผสมวิชาภาษาเพื่อแก้ปัญหา ดังภาพที่ 21 แสดงสถานการณ์การสื่อสารที่กรณีศึกษาในวัย 6.0 ปี พยายามจะค้นหาสิ่งของที่ตนต้องการ ทั้งๆ ที่ตนรู้ว่าสิ่งของนั้นอยู่ภายในห้องแต่กลับหาไม่พบ เด็กจึงลงมือวาดภาพประกอบคำอธิบายของตนให้แม่รับรู้ เป็นภาพที่แสดงลักษณะของวัตถุที่กรณีศึกษาต้องการหา

ภาพที่ 21 “ที่ตั้งโทรศัพท์” วัย 6.0 ปี

ลักษณะสำคัญที่สังเกตได้ว่าเด็กมีพัฒนาการเด่นชัดคือการที่แผ่นขีดเขียน 1 แผ่น มีมิติของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ เด็กแบ่งส่วนแผ่นขีดเขียนเป็นซ้ายขวาโดยให้ภาพทางซ้ายแสดงสภาพสิ่งของก่อนใช้งาน ดังมีจุดเด่นที่ส่วนด้านของอุปกรณ์สั้นกว่าภาพทางขวา สำหรับภาพทางขวาคือภาพสิ่งของขณะใช้งานมีจุดสังเกตที่ส่วนด้านของอุปกรณ์ยาวกว่าภาพทางซ้ายจากการเรียงลำดับเวลาของภาพเด็กใช้พื้นที่ทางซ้ายแสดงลำดับเหตุการณ์เกิดก่อน และพื้นที่ทางขวาแสดงลำดับเหตุการณ์เกิดหลัง

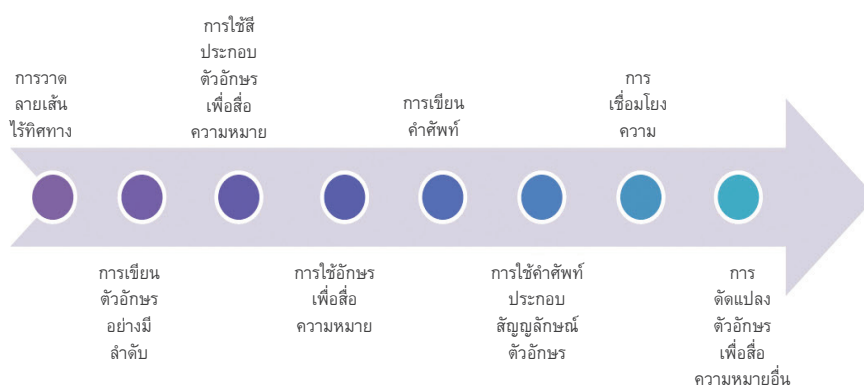
จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมทำให้ผู้วิจัยเห็นลำดับเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นขณะวาด เป็นที่น่าสนใจว่าลำดับของการลงมือวาดภาพนี้ กรณีศึกษาได้ลงมือวาดภาพทางขวาก่อนเพื่อ แสดงเหตุการณ์สมบูรณ์ ตามด้วยถ้อยคำอธิบาย จากนั้นจึงใช้การพูดเล่าถึงสภาพของอุปกรณ์ ก่อนการใช้งานพร้อมลงมือวาดภาพทางซ้าย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเดาความหมายของสิ่งที่กรณีศึกษา ต้องการสื่อได้ว่าเป็นอุปกรณ์ที่เรียกว่า “ไม้เซลฟี่”

5. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาข้อมูลสื่อผสมวัจนภาษาของเด็กไทยในเชิงพัฒนาการต่อเนื่องจากกรณีเด็ก ไทยวัย 2-6 ปีสามารถสะท้อนให้เห็นพัฒนาการในหลายด้านกล่าวคือ ผลการศึกษาเรื่องรูปแบบ และถ้อยคำ สะท้อนให้เห็นพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และการสร้างความหมายด้วย ข้อความหลากหลายรูปแบบ ส่วนการศึกษาสถานการณ์ที่เด็กใช้สื่อผสมวัจนภาษาก็สามารถสะท้อน พัฒนาการทางเขาวรรณปัญญาได้ดังจะกล่าวต่อไป

ในส่วนของรูปแบบและถ้อยคำผู้วิจัยขอสรุปลำดับพัฒนาการตามที่ปรากฏในข้อมูลดังนี้

ภาพที่ 22 พัฒนาการด้านรูปแบบและถ้อยคำ

จากภาพที่ 22 กล่าวได้ว่ารูปแบบและถ้อยคำที่ปรากฏในสื่อผสมวัจนภาษาในช่วงวัย ที่ศึกษามีความสอดคล้องกับพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และความเจริญเติบโตทางจิตใจ ของที่โลเวนเฟลด์และบริตเตน (1964) โดยเฉลี่ยจะพบในอายุ 2-3 ปี จากข้อมูลวัย 2 ปี เป็นระยะ ของการขีดเขียนสะเปะสะปะ การใช้สีสันทันยังไม่ได้เป็นไปเพื่อการจำแนกความแตกต่างหรือแบ่งแยก ตัวเลขที่มีค่าต่างกันออกจากกันดังกล่าวแล้ว

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาทำให้เกิดข้อสังเกตเพิ่มเติมจากข้อเสนอของโลเวนเฟลด์และ บริตเตน คือ เด็กเริ่มเข้าสู่ขั้นขีดเขียนเร็วกว่าอายุเฉลี่ย โดยเริ่มเขียนตัวเลขและตัวอักษรได้ตั้งแต่

2.9 ปี โดยเขียนอย่างมีการเรียงลำดับ นอกจากนี้ ในชั้นเริ่มขีดเขียนที่โลเวนเฟลด์และบริตเตน เสนอไว้ว่าตรงกับอายุเฉลี่ย 4-7 ปีนั้น จากข้อมูลพบแย้งกับข้อเสนอของตรงที่เด็กไม่ได้วาดภาพ สิ่งใกล้ตัว แต่กลับเขียนตัวเลขและตัวอักษรอย่างเข้าใจความหมาย โดยแสดงการคำนวณและผลของการคำนวณให้เห็นด้วย

ในประเด็นดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า การที่ครอบครัวส่งเสริมให้เด็กรู้จักอักษรและตัวเลขผ่านการเล่นมีผลต่อการสื่อสารด้วยสื่อผสมวัจนภาษาอย่างชัดเจน

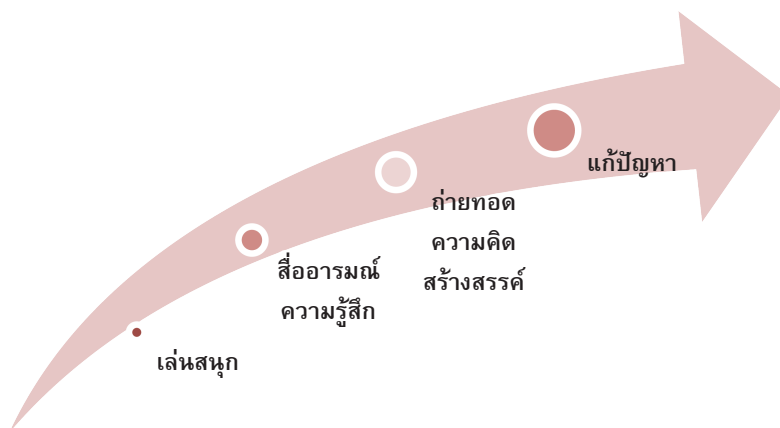
นอกจากนี้ลักษณะที่ตรงกับขั้นพัฒนาการช่วงวัย 2-5 ปี คือ การขีดเขียนที่ยังไม่มีการออกแบบเกิดขึ้นเด่นชัด ทว่าพอเด็กย่างเข้าสู่วัย 6 ปี กลับพบความแตกต่างอย่างเด่นชัดว่ามีการแสดงความเคลื่อนไหวของมิติเวลาในหนึ่งแผ่นขีดเขียนโดยวาดภาพทางซ้ายแสดงเวลา “ก่อน” ภาพทางขวาแสดงเวลา “หลัง” สอดคล้องกับแผนภูมิแสดงโครงสร้างข้อความหลากหลายรูปแบบที่เกรสและลีวเวน (Kress & Leeuwen, 1996, p. 208) เสนอไว้ว่าในการอ่านความหมายจากสื่อที่อาศัยการรับรู้ทางสายตา (visual image) นั้น ผังซ้ายมักแสดงความเก่า (given) หรือข้อมูลที่รู้ร่วมกันอยู่แล้ว ในขณะที่ผังขวาแสดงความใหม่ (new) หรือข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่หรือต้องการให้ทราบ

ส่วนผลการศึกษาสถานการณ์การใช้สื่อผสมวัจนภาษาในการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเรื่องพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1952 cited in Fleming, 2004) กล่าวคือ พัฒนาการของเด็กวัย 2-6 ปี อยู่ในขั้นรอยต่อของการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัสวัตถุต่างๆ ที่มีความเป็นรูปธรรม เป็นพื้นฐานการสร้างความรู้ความเข้าใจของเด็กตามกระบวนการพัฒนาการรู้คิด

ลำดับขั้นในการใช้สื่อผสมวัจนภาษาของเด็กวัย 0-6 ปีที่เสนอมาช่างต้นสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของเพียเจต์ที่ว่าวัยนี้เป็นวัยที่เรียนรู้จากความเข้าใจและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัว ได้ รวมทั้งการใช้ความสามารถด้านภาษา

โดยสรุปแล้วลำดับขั้นของการใช้สื่อผสมวัจนภาษาในสถานการณ์ต่างๆ นั้น แตกต่างกันไปตามช่วงอายุ กล่าวคือ ในวัยก่อนเข้าเรียน (ก่อน 3 ปี) เด็กยังเขียนและวาดเพื่อการเล่นสนุก ต่อมาภายหลังเข้าเรียนเด็กต้องเผชิญกับการเรียนรู้ใหม่ การปรับตัวทำให้เด็กหันมาใช้ในการเขียนและวาดเพื่อสื่อสารอารมณ์ความรู้สึก จนเมื่อพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กอยู่ในขั้นเข้าใจผู้ใหญ่มากขึ้นเด็กเริ่มใช้สื่อผสมวัจนภาษาเพื่อการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์และแก้ปัญหา ดังที่ผู้วิจัยสรุปไว้ในภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 23 ลำดับขั้นพัฒนาการของการใช้สื่อผสมวัจนภาษา

จะเห็นว่าการวิจัยการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย มีความสำคัญมาก แนวคิดที่สำคัญในวงการศึกษา ได้แก่ social constructivism ย้ำว่าการศึกษาต้องมององค์รวม โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก โรงเรียน การเล่น รวมถึงการใช้วิธีการสื่อสารทางเลือกที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเพลงการเคลื่อนไหวหรืออากัปกิริยาท่าทางล้วนเอื้อทำให้เกิดพัฒนาการด้านภาษาทั้งสิ้น

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเด็กซึ่งเกิดมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางการสื่อสารที่เป็นสื่อผสมวัจนภาษาจะมีพัฒนาการด้านทักษะการใช้สื่อผสมวัจนภาษาเพื่อเป้าหมายในการสื่อสารตั้งแต่ก่อนสิ้นสุด Critical period เร็วกว่าอายุเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เรื่องการสื่อสารของเด็กปฐมวัยยังคงเกิดขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ในสังคม เด็กจะเรียนรู้การใช้แบบวิธีในการสื่อสารจากสังคม เพราะตัวภาษาเองเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นโดยสังคมเท่านั้น

จากการอภิปรายผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นข้อเสนอแนะที่น่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไปว่า นอกจากเราจะสามารถศึกษาการใช้สื่อผสมวัจนภาษาของเด็กเพื่อเห็นถึงกระบวนการสร้างความหมายด้วยข้อความหลากหลายรูปแบบแล้ว จะเป็นความจริงอย่างที่เครส (Kress, 2002) กล่าวไว้หรือไม่ว่ากระบวนการดังกล่าวจะบ่งชี้การพัฒนาไปสู่อากัปกิริยาที่แสดงออกเพื่อประกอบการสื่อสารด้วยวัจนะได้ดีเมื่อเด็กเติบโตขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง/ References

- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลำดวน ตัฒมารศรี. (2561). *ความหมายและความสำคัญของเด็กปฐมวัย*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2561 จาก http://www.e-child-edu.com/youthcenter/forum/post_detail/269
- ศรียา นิยมธรรม. (2544). *ศิลปะกับเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- Fleming, J. (2004). Psychological perspectives on human development. Retrieved May 2, 2018 from <http://swppr.org/Textbook/Contents.html>
- Holly, W. (2011). Medien, kommunikationsformen, textsortenfamilien. In H. Stephan (Ed.), *Textsorten, handlungsmuster, oberflächen: linguistische typologien der kommunikation* (pp. 144–163). Berlin: De Gruyter.
- Kress, G., & Leeuwen, T.V. (1996). *Reading images: The grammar of visual design*. New York, NY: Routledge.
- Kress, G. (2000). *Before writing: Rethinking the paths to literacy* (2nd ed.). London: Routledge.
- _____. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.
- Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1964). *Creative and mental growth* (4th ed.). New York, NY: Macmillan.
- Malik, S., & Agarwal, A. (2012). Use of multimedia as a new educational technology tool—a study. *International Journal of Information and Education Technology*, 2(5), 25-37.
- Rollins, J. (2005). Tell me about it: Drawing as a communication tool for children with cancer. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 22(4), 203-221.
- Wright, M. (1995). *An introduction to mixed media*. London: Dorling Kindersley.
- Zebrowska, E. (2014). Multimodal messages. *Journal of Multimodal Communication Studies*, 1, 8-15.

ภาพเหมารวมทางเพศของหมอนวดแผนไทยหญิง: กรณีศึกษา ร้านนวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ปัทมา อุดมภาณุ และเจริญชัย เอกมาไพศาล

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

อาชีพหมอนวดแผนไทยเป็นอาชีพที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของประเทศไทยและอยู่ในธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมาก หากแต่ “หมอนวด” กลับมีภาพเหมารวมของอาชีพในทางที่ไม่ดี โดยเฉพาะหมอนวดหญิงที่มักถูกเหมารวมว่ามีการให้บริการทางเพศร่วมด้วย งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพเหมารวมทางเพศของหมอนวดแผนไทยหญิง: กรณีศึกษาร้านนวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับภาพเหมารวมทางเพศ ได้แก่ (1) หมอนวดแฝง และ (2) การเหมารวมคำว่า “หมอนวด” ที่ใช้เรียกแทนหมอนวดทุกประเภท ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่ออาชีพการนวดแผนไทย ภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของอาชีพหมอนวดแผนไทย มีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมของสถานประกอบการ และความต้องการของลูกค้าเพศชายที่ต้องการใช้บริการหมอนวดแผนไทยเพศหญิงมากกว่าหมอนวดแผนไทยเพศชาย ทำให้เกิดช่องว่างให้มีการลักลอบให้บริการทางเพศของหมอนวดแฝง สำหรับเหตุจูงใจของการเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนไทย ได้แก่ รายได้ที่ดี การแนะนำของเพื่อนหรือคนใกล้ชิด สาเหตุหลักที่เลือกอาชีพหมอนวดแผนไทยคือมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเนื่องจากวุฒิทางการศึกษา แม้ว่าหมอนวดแผนไทยรู้สึกว่าคุณค่าของอาชีพของตนไปในทางที่ไม่ดีจากภาพเหมารวมทางเพศ แต่ตนยังรู้สึกพึงพอใจในอาชีพหมอนวดแผนไทยเนื่องจากเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่ดี รวมถึงมีความภูมิใจในอาชีพเพราะเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญ

คำสำคัญ ภาพเหมารวมทางเพศ หมอนวดแผนไทย นวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา

Sex Stereotypes of Female Traditional Thai Masseuse: A Case Study of Traditional Thai Massage Parlors in Pattaya, Thailand

Papitchaya Upathambhakul and Charoenchai Agmapisarn

Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration

Abstract

Being a Thai masseuse is a profession that is part of Thailand's intellectual heritage and is one business that generates revenue for Thailand. The "masseuse" is labeled as a poor career. Then the traditional Thai masseuse is often assumed to offer sexual services. This research aims to study the sex stereotypes of female traditional Thai masseuse; case studies of traditional Thai massage parlors in Pattaya, Thailand. The research findings pointed that two correlated factors of the sex stereotypes were (1) prostitution and (2) stereotypes of the word "masseuse" that create a misunderstanding about the female traditional Thai masseuse. The poor image of the female traditional Thai masseuse caused by the environment of the establishment and the needs of male customers who preferred female traditional Thai masseuse more than male. It provided an opportunity to engage in secret prostitution. The motivations of getting into a traditional Thai masseuse are the good income and friend's persuasion. The main reason for choosing to be traditional Thai masseuse is about a lack of educational qualifications. Female traditional Thai masseuses are satisfied in their career while others look at this career negatively. Besides, they feel the traditional Thai masseuse as a career that can make a high income and they also proud of their career which requires high expertise.

Keywords: sex stereotypes, traditional Thai massage, masseuse, Pattaya

1. ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ Thailand 4.0 โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พูดยถึงประเด็นในการมุ่งเน้นการพัฒนาบนรากฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้ และทักษะเป็นสำคัญ สอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างสังคมไทยที่มีคุณภาพและความเป็นธรรมโดยมีที่ยืนสำหรับทุกคนในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อาชีพพนักแผนไทยเป็นเหมือนมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมายาวนานกว่า 600 ปี (MGR Online, 2559) แต่กลับไม่ได้รับความเป็นธรรมในการมองภาพถึงอาชีพผู้ให้บริการพนักแผนไทยว่าเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ถูกยอมรับในสังคม ในอีกมุมมองหนึ่ง มังก์-เทอร์เนอร์ และเทอร์เนอร์ (Monk-Turner & Turner, 2017) กล่าวว่า มีนักวิจัยหลายคนเชื่อว่าผู้ให้บริการทางเพศในประเทศไทยมักอยู่ตามสถานประกอบการนวด ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนั้นอาชีพพนักแผนไทย จะกลายมาเป็นวิชาชีพมีพระราชบัญญัติคุ้มครองชัดเจนแต่ก็ยังได้ชื่อว่าพนักแผน สังคมไทยบางส่วนยังมองอาชีพพนักแผนไทยหรือพนักแผนเป็นอาชีพในทางที่ไม่ดีนัก ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด (สุริยะ วงษ์คงคาเทพ, 2559) อีกทั้ง พนักแผนไทยหรือพนักแผนบางกลุ่มยังมองว่าอาชีพของตนเป็นอาชีพที่มีการค้าบริการทางเพศแฝง (ปริญญา หุ่นโพร้ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559)

ในประเทศไทยมีจำนวนร้านนวดไทย และผู้ให้บริการนวดไทย เป็นจำนวนมากกว่า 10,000 ร้าน ในอดีตการนวดไทยนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของร้านนวดไทยไม่จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนร้านนวดไทย หากไม่มีการขายสินค้าร่วมด้วย (กรมธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2553) ทำให้อาจตรวจสอบเรื่องการเปิดธุรกิจนวดแผนไทยแต่มีโสเภณีแฝงได้ยาก แต่พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้ถูกบังคับใช้อย่างจริงจังในวันที่ 27 กันยายน 2559 ให้มีการขึ้นทะเบียนทั้งกิจการสปา กิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม และกิจการอื่นๆ ทำให้ผู้ประกอบการจะต้องได้รับใบอนุญาตที่ถูกต้อง รวมถึงผู้จัดการร้านจะต้องผ่านการอบรมเฉพาะหลักสูตร เพื่อที่จะลดปัญหากลุ่มร้านนวดบางกลุ่มที่เปิดร้านเพื่อบังหน้าการให้บริการทางเพศ (กรด โรจนเสถียร, 2559)

ในปี 2558 มีผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่เข้ารับการอบรมผ่านหลักสูตรการนวดที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ แต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แผนไทยประมาณ 12,244 คน (กระทรวงสาธารณสุข, 2558) ผู้ให้บริการนวดไทย เฉพาะผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์แผนไทยแล้ว มีทั้งสิ้นประมาณ 25,601 คน ในจังหวัดชลบุรีพบว่า มีผู้ขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการโรคติดต่อทั้งสิ้น 532 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 271 คน (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคติดต่อกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560) ในอดีตการนวดไทยที่ไม่ได้นวดเพื่อรักษาโรค ไม่จำเป็นต้องมีการขึ้นทะเบียน ดังนั้นการตรวจสอบจึงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ สถานการณ์แพทย์แผนไทยรับรองการนวดไทยเป็นสาขาหนึ่งของการแพทย์

ไทยเมื่อ พ.ศ. 2544 ซึ่งนับว่าค่อนข้างอายุน้อยหากเทียบกับความเก่าแก่ของศาสตร์การนวดที่มีมาแต่โบราณ โรงเรียนสอนนวดที่มีชื่อเสียงที่สุดในประเทศไทย รู้จักกันในชื่อ โรงเรียนนวดวัดโพธิ์ โดยในอดีตมีความยากลำบากในการเรียนการสอนเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการไม่อนุญาตให้ตั้งโรงเรียนสอนนวดไทย ทั้งนี้กว่า 60 ปีก่อน การนวดแผนโบราณมีภาพลักษณ์ที่ตกต่ำและถูกมองในเชิงค่าประเวณี (ภัสร์วี ศรีสุวรรณ, 2560) ดังนั้นในอดีตหน่วยงานภาครัฐจึงไม่สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนสู่อาชีพหมอนวดแผนไทย ประกอบกับทัศนคติของสังคมที่ตราตรึงหรือเหมารวม “หมอนวด” ว่าเป็นอาชีพที่ไม่ดี และมีนัยของการให้บริการทางเพศแอบแฝง นัยดังกล่าวส่งผลต่อภาพลักษณ์ของการนวดแผนไทยและกิจการเชิงสุขภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาจนถึงปัจจุบัน

เขตเมืองพัทยา เป็นเมืองธุรกิจการท่องเที่ยว ที่ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมมากจากนักท่องเที่ยว ดังพิจารณาได้จากการจดทะเบียนธุรกิจสปาและนวดแผนไทย ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ และที่จัดเฉพาะหรือตั้งในโรงแรม หรือ รีสอร์ท อย่างไรก็ตามภาพลักษณ์ของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยก็ยังคงถูกสังคมไทยมองไปว่าเป็นธุรกิจสีเทา คือเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการและบุคลากรบางส่วนไม่ได้คำนึงถึงจรรยาบรรณ คุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติตามกฎหมายในการประกอบวิชาชีพ (สมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชัย สุนทรสมัย, 2559, น. 82; สุเนตรตรา จันทบุรี, 2559, น. 59-61)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ภาพเหมารวมทางเพศของผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง เพื่อทราบถึงทัศนคติที่มีต่ออาชีพ กระบวนการเข้าสู่อาชีพและลักษณะการประกอบอาชีพ วิธีชีวิตและคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง ในเขตพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาพลักษณ์ของวิชาชีพหมอนวดแผนไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึงภาพเหมารวมทางเพศของหมอนวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิง เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่อาชีพ และลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิง เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาถึงวิธีชีวิต และคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิง เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตของการค้นคว้ามุ่งเน้นศึกษาเพื่อให้เข้าใจ และทราบถึงประเด็นหลัก 3 ประเด็น คือ ทักษะที่มีต่ออาชีพ กระบวนการเข้าสู่อาชีพและการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิต ในการทำงานของผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิง

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ให้บริการ นวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิง 20 คน ในสถานประกอบการร้านนวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกคือ เดือนมิถุนายน ถึงกรกฎาคม 2560

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอ้างอิง และสนับสนุนการศึกษาในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ความเป็นมาและความหมายของภาพเหมารวมทางเพศ

4.1.1 ความเป็นมาของคำว่าภาพเหมารวม (Stereotype)

คำว่า 'Stereotype' ในภาษาอังกฤษ มีรากฐานมาจากภาษากรีก คำว่า 'Stereos' ที่แปลว่าของแข็ง รูปธรรม หรือสมบูรณ์ และ 'Typos' ที่แปลว่ารูปแบบ ในครั้งแรก คำว่า Stereotype ใช้เรียกแผ่นโลหะสำหรับใช้ในงานพิมพ์ ซึ่งสามารถทำให้เกิดงานพิมพ์ที่เหมือนกันได้ทุกประการ ต่อมาเมื่อนำมาใช้กับคนจึงเป็นการใช้สื่อถึงกลุ่มคนที่มีลักษณะเดียวกัน หรือมีพฤติกรรมที่คล้ายกัน โดยมักเป็นการตัดสินบนฐานของชนชาติหรือเพศ เช่น คนที่มีเพศเดียวกันก็จะมีลักษณะหรือพฤติกรรมแบบเดียวกัน (Schneider, 2004)

4.1.2 ความหมายของการเหมารวมและภาพเหมารวมทางเพศ

มีการรวบรวมและให้คำนิยามและความหมายของการเหมารวมว่า ภาพเหมารวม คือ การสรุปภาพเหมารวมนั้นๆ โดยอาจเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ซึ่งการเหมารวมไม่อาจแสดงหรืออ้างถึงข้อมูลที่ถูกต้องหรือเที่ยงตรงเกี่ยวกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นได้ (สุชาติ เมฆรุ่งเรืองกุล, 2557) นอกจากนี้การเหมารวมนั้น เป็นการเหมารวมลักษณะของคนจากกรอบความคิดที่เป็นอคติ มักจะเกิดจากประสบการณ์หรือทัศนคติ รวมถึงการรับรู้ในอดีตที่สั่งสมมาในตัวคนคนนั้นจนเกิดเป็นกรอบความคิดแบบเหมารวม เช่น ผู้หญิงมักจะขี้อายไม่เก่งเท่าผู้ชาย คนผิวดำมักจะร้องเพลงและเต้นเก่ง ฝรั่งฉลาดกว่าคนไทย ฝรั่งต้องพูดภาษาอังกฤษได้ดีทุกคน (อ้างศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, 2560) รวมถึงหมอนวดแผนไทยหรือหมอนวดบางกลุ่มยังมองว่าอาชีพของตนเป็นอาชีพที่มีการค้าบริการทางเพศแฝง (ปริญญ์ หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559)

ส่วนภาพเหมารวมทางเพศ อาจสรุปเอาอย่างง่าย ๆ ถึงคุณลักษณะ ความแตกต่าง และบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เมื่อมีผู้สันนิษฐานด้านเพศทัศนียภาพอย่างหนึ่งอย่างใดต่อ

ผู้อื่นโดยอัตโนมัติโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่อาจตรงข้ามกันกับข้อสันนิษฐานนั้น ภาพเหมารวมทางเพศต่อบทบาทของผู้หญิงที่ดีแบบดั้งเดิมจะต้องแต่งงานมีลูก ต้องทำเพื่อความอยู่ดีมีสุขต่อครอบครัว เอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูลูก ส่วนภาพเหมารวมทางเพศที่สะท้อนบทบาทผู้ชายแบบดั้งเดิมคือ ต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านการเงิน ต้องมั่นใจในตัวเอง มีความสามารถในการแข่งขัน กล้าหาญ มุ่งมั่นในการสร้างอาชีพ และการงาน (สุธาดา เมฆรุ่งเรืองกุล, 2557)

จากความหมายของภาพเหมารวมทางเพศข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ภาพเหมารวมทางเพศ หมายถึง การมองภาพเหมารวมและบทบาททางเพศของคนกลุ่มใดๆ รวมกัน โดยอ้างอิงจากประสบการณ์ที่ผู้เหมารวมเคยพบเจอว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งการสรุปภาพเหมารวมนั้นอาจเป็นด้านบวก หรือด้านลบโดยการเหมารวมนั้นไม่สามารถบอกถึงความจริงของคนกลุ่มที่ถูกเหมารวมได้

4.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) นั้นเป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิต และพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักรวมหรือนอกที่พักรวมอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ และมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง ประกอบด้วยทั้งหมด 5 กิจกรรม ได้แก่ (1) การนวดแผนไทย (Thai Traditional Massage) (2) การอบ/ประคบสมุนไพร (Baking Herbs/Massaging with a Hot Compress Herbs) (3) สุคนธบำบัด (Aroma Therapy) (4) วารี บำบัด (Water Therapy) และ (5) การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน (Spa) (ราณี อธิชัยกุล, 2560)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพจึงอาจถือได้ว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใดๆ ตามความสนใจของนักท่องเที่ยว เมื่อมีเวลาวางแผนจะมีการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพตามหลักอย่างถูกหลักวิชาการ ได้แก่ การนวดแผนไทย การอบ หรือประคบสมุนไพร สุคนธบำบัด วารีบำบัด และการอาบน้ำแร่ หรือน้ำพุร้อน เพื่อส่งเสริมให้ร่างกายรู้สึกผ่อนคลายสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี เป็นการปรับความสมดุลให้กับร่างกายเมื่อมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น

4.3 การนวดแผนไทย

4.3.1 ความหมายของการนวดแผนไทย

ความหมายของการนวดแผนไทยนั้น ศิริลักษณ์ ฮั่วรุ่งเรือง (2550) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นวิธีบำบัดรักษาโรคของชาวไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตเริ่มต้นมาจากการคิดค้นวิธีบำบัด รักษาอาการปวดเมื่อย ฟกช้ำ ด้วยการสัมผัสหรือกดบริเวณที่มีอาการบาดเจ็บ เพื่อช่วยเหลือนตนเอง และสังมประสบการณ์เรื่อยมาจนกลายมาเป็นการนวด โดยมีการนวดตนเองนวดสมาชิกในครอบครัว และได้มีการกระจายออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้สืบทอด พัฒนามา

เป็นการนวดในท่าต่างๆ การนวดแผนไทยเปรียบเสมือนศิลปะ และศาสตร์ที่ใช้ในการบำบัดรักษาที่ส่งต่อผ่านรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน การนวดแผนไทยนั้นไม่ได้นวดเพื่อรักษาเพียงแต่ความเจ็บป่วยแต่รวมถึงเป็นกระบวนการดูแลสุขภาพที่มีค่า การนวดจะส่งผลโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจทำให้เกิดการไหลเวียนของเลือดลม กล้ามเนื้อเกิดการผ่อนคลาย จิตใจผ่อนคลาย ได้เป็นอย่างดี การนวดในทุกรูปแบบจะมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้การรักษาหรือผู้รับการรักษา รวมถึงสมาชิกในครอบครัวด้วย สำหรับประโยชน์ของการนวดแผนไทยนั้นก็มีมากมายตั้งแต่การช่วยให้ระบบไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ส่งผลให้มีสุขภาพที่ดี ช่วยให้การเคลื่อนไหวของร่างกายคล่องแคล่ว ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยของกล้ามเนื้อและข้อต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ให้การรักษาและผู้รับการรักษา (ศิริลักษณ์ อึ้งรุ่งเรือง, 2550)

4.3.2 ลักษณะการนวดแผนไทย

ในคู่มือการพัฒนาสุขภาพองค์รวมนวดแผนไทยในเรื่องลักษณะการนวดแผนไทยที่ใช้กันในปัจจุบัน (โครงการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงด้วยกิจกรรมทางกายและใจในชีวิตประจำวัน, 2559, น. 33-34) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการนวดแผนไทยไว้ดังนี้

(1) การกด มักจะใช้นิ้วมือเป็นตัวส่งผ่านแรง ซึ่งอาจจะใช้เพียงนิ้วเดียวหรือหลายนิ้วก็ได้ โดยทั่วไปนิยมใช้นิ้วหัวแม่มือเป็นตัวหลัก เพราะเป็นนิ้วที่มีความแข็งแรงมากกว่านิ้วอื่น

(2) การคลึง คือการหมุนเป็นวงกลมไม่เพียงแค่กดเฉยๆ แต่ต้องมีการเคลื่อนที่ไปรอบๆ บริเวณนั้นด้วย โดยมากจะใช้นิ้วหัวแม่มือหรือนิ้วชี้ที่ถือการออกแรงมากหน่อย อาจใช้นิ้วมือ ฝ่ามือ หรือสันมือในการคลึงก็ได้

(3) การบีบ วิธีนี้จะใช้กันอยู่ทั่วไปซึ่งเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว การบีบคือการใช้แรงกระทำต่อกล้ามเนื้อโดยตรง โดยต้องการให้กล้ามเนื้อทั้งหมดนั้นมีการผ่อนคลาย

(4) การบิด คือการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อให้ไปในแนวขวาง เป็นการยืดกล้ามเนื้อเส้นเอ็นและข้อต่างๆ โดยการจับกล้ามเนื้อให้เต็มฝ่ามือ แล้วบิดหมุนเป็นลูกคลื่นไปตามกล้ามเนื้อ

(5) การตัด มักจะใช้นิ้วข้อนิ้วที่มีการตึงหรือมีอาการขัดในข้อ การตัดนี้ค่อนข้างต้องใช้ความชำนาญสูงเพราะอาจเกิดอันตรายได้ง่าย

(6) การดึง เป็นการหยิบกล้ามเนื้อยืดออก มักใช้กับรายที่มี การหดตัวของกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นต่างๆ การดึงนี้ก็ต้องใช้ความ ชำนาญเช่นกันเพราะจะมีความเกี่ยวข้องกับข้อต่อ

(7) การทุบ การเคาะ และการสับ เป็นการออกแรงอย่างเป็น จังหวะ ใช้กำปั้นหลวมๆ ใช้สันมือหรือใช้ฝ่ามือเคาะสับลงไปตรง บริเวณที่ต้องการเป็นจังหวะ โดยมากจะใช้กับกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น หลัง คอ บ่า ไหล่

(8) การเหยียบ เป็นเทคนิคที่ชาวบ้านใช้กันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย ที่ชอบใช้ให้ลูกหลานขึ้นมาเหยียบนวดให้ แต่อาจเกิดอันตราย ได้ง่าย เนื่องจากการเหยียบนั้นกะน้ำหนักไม่ค่อยแม่นยำนัก บริเวณ ที่ไม่ควรเหยียบคือกระดูกสันหลัง

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพเหมารวมอาชีพหมอนวด แผนไทย ทั้งงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ยังไม่ปรากฏงานวิจัย เกี่ยวกับ “ภาพเหมารวมอาชีพหมอนวดแผนไทย” โดยตรง แต่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลาย ลักษณะ เช่น งานวิจัยของ เบ็นเน็ตต์และคณะ (Bennett et al., 2016) ซึ่งระบุว่า การนวดแผนไทย เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพื่อการผ่อนคลาย แต่ไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงความเครียด ในระหว่างการนวดแผนไทย พวกเขาจึงได้ทำการทดสอบผลกระทบระหว่างการนวดแผนไทย ที่วัดค่าความดันโลหิต และอัตราการเต้นของหัวใจ และการรับรู้ทางความเครียด ของนักศึกษา กายภาพบำบัด จำนวน 36 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากายภาพบำบัด 18 คน มีอัตรา การเต้นของหัวใจ และค่าความดันโลหิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้ ได้ส่งเสริม คุณประโยชน์ของการนวดแผนไทยในทางการรักษาและการแพทย์แผนไทย ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับ “การนวดแผนไทย” ของนักวิชาการไทย เช่น พสุณี สารมาศ, นราภรณ์ ชันธบุตร, และอุบลวรรณ อยู่สุข (2551) ซึ่งศึกษาผู้ประกอบการอาชีพหมอนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ที่ตัดสินใจ เรียนนวดแผนไทยเพราะตั้งใจและคาดหวังจะประกอบอาชีพนวด รวมทั้งเพื่อเป็นความรู้ติดตัว ทั้งนี้การเข้าสู่อาชีพนวดแผนไทย ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการ แพทย์แผนไทยและภาคปฏิบัติ ด้วยวิธีการเรียนรู้การนวดสาธิตของครูและการฝึกหัดนวด ความยากอยู่ที่การจดจำท่าและเส้นหลักๆ ที่สำคัญของร่างกาย ในขณะที่เวลาเรียนค่อนข้างสั้น และการนวดที่ดีนั้นต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นประจำ และต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ ขณะที่ งานวิจัยของสมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชาติ สุนทรสมัย (2557) กล่าวถึง ปัญหาการนวด แผนไทยในพื้นที่เขตเมืองพัทยาที่ควรเร่งแก้ไข กล่าวคือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ การ

พัฒนาทักษะฝีมือ และอาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาทักษะการให้บริการ การพัฒนาการสื่อสารภาษาต่างประเทศ จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบการ และบุคลากร และภาพลักษณ์ของธุรกิจและอาชีพผู้ให้บริการ ที่สำคัญมีข้อสรุปว่า ผู้ประกอบอาชีพหมอนวดมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพของตนเอง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ รัตนะ บัวสนธ์, เอื้อมพร หลินเจริญ, ชานาญ ปาณาวงษ์, ปริญญญา จิตรโคตร, เบญจวรรณ อินตะวงค์ และ ปาณจิตร สุขุมาลัย (2557) ที่ระบุว่า ผู้ประกอบอาชีพหมอนวดมีความรู้สึกพึงพอใจและเห็นคุณค่าต่อตนเอง พิจารณาว่าอาชีพหมอนวดไทยเป็นอาชีพที่มีคุณประโยชน์ในเชิงสุขภาพ เป็นหนึ่งในศาสตร์ของแพทย์แผนไทย อย่างไรก็ตามผู้ประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทย ระบุว่า บุคลากรที่เป็นหมอนวดแผนไทย ยังขาดคุณภาพทั้งในเรื่องทักษะฝีมือ การบริการ รวมถึงเรื่องจรรยาบรรณในวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรตตรา จันทบุรี (2559, น. 62) ที่พบว่า พนักงานนวดแผนไทย ที่มีคุณภาพ มีจำนวนไม่เพียงพอ ประกอบกับทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษยังไม่ดี รวมทั้งมีการเปลี่ยนงานบ่อย

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาเรื่องภาพลักษณ์ของธุรกิจและอาชีพหมอนวด จากงานวิจัยในพื้นที่เขตเมืองพัทยาของสมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย (2559) มีความแตกต่างกับงานวิจัยของพสุนิต สารมาศ และคณะ (2551) ในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้การวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศที่ดำเนินการวิจัยในประเทศไทย เช่น มังก์-เทอร์เนอร์ และเทอร์เนอร์ (Monk-Turner & Turner, 2017, p. 66) ระบุผลการวิจัยว่า สถานที่ประกอบการนวดในประเทศไทย บางส่วนมีรูปแบบของการขายบริการทางเพศแฝง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ร้านนวดริมถนน (Street front massage establishment) ที่มีการเสนอขายบริการทางเพศให้กับลูกค้า ซึ่งเป็นลูกค้าที่เลือกการนวดน้ำมัน (Oil massage) ดังนั้น สภาพแวดล้อมหรือสถานประกอบการในเขตเมืองพัทยามีภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนซึ่งแตกต่างไปจากจังหวัดเชียงใหม่ที่มีภาพลักษณ์เชิงวัฒนธรรม อาจจะมีผลต่อภาพลักษณ์สถานประกอบการและภาพเหมารวมของผู้ประกอบอาชีพหมอนวด

ส่วนงานวิจัยด้านกระบวนการเข้าสู่อาชีพและลักษณะการประกอบอาชีพ เช่น การวิจัยของรัตนะ บัวสนธ์ และคณะ (2557) พบว่า หมอนวดมีเหตุจูงใจในการเข้าสู่อาชีพที่เหมือนกันคือ ความต้องการมีรายได้เลี้ยงตัวเอง และครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญญา หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของปริญญญา หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ ซึ่งดำเนินการกับหมอนวดเพศชาย ยังพบว่า กระบวนการเข้าสู่อาชีพหมอนวด เป็นผลมาจากความยากจนของครอบครัว ดังนั้นจึงต้องการหาเงินเพื่อจุนเจือครอบครัว และเป็นผลมาจากถูกเพื่อนที่ประกอบอาชีพหมอนวดชักชวน นอกจากนี้มีการขายบริการทางเพศแฝงจากการเป็นหมอนวด (หมอนวดแฝงชาย หรือหมอนวดชายเฉพาะกลุ่ม ที่ให้บริการเฉพาะลูกค้าชายเท่านั้น) โดยปริญญญา หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559, น. 202-203) กล่าวว่า หมอนวดชาย

ส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อการขายบริการทางเพศซึ่งแฝงอยู่ในการประกอบอาชีพหมอนวดในแง่ลบ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่ารังเกียจ น่าอับอาย ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม สังคมมีทัศนคติต่ออาชีพนี้ในแง่ลบ และไม่เป็นที่ต้องการของสังคม แม้กระนั้นพวกเขายังมองว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ดี

ในแง่ของหมอนวดแฝงหญิง เช่น จากงานวิจัยของดาร์วีน ฮุยเกียะ (2559) อธิบายว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้หญิงสาวเลือกอาชีพพนักงานนวดและนวดพริตตี้สเปนเพื่อแฝงอาชีพค้าประเวณี คือ เป็นอาชีพที่ใช้ต้นทุนทางร่างกายน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการค้าประเวณีในรูปแบบอื่น ลักษณะการทำงานเป็นงานอิสระ สามารถเลือกเวลาได้ตามสะดวก ไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวด ค่าตอบแทนหรือรายได้สูงกว่าการค้าประเวณีในรูปแบบอื่นและสูงกว่าค่าจ้างรายวัน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาความเสี่ยงจากการทำงานสามารถคุมได้มากกว่า กล้าเปิดเผยมากกว่า รวมถึงคนใกล้ชิดให้การยอมรับมากกว่าการค้าประเวณีในสถานอาบอบนวดทั่วไป เช่นเดียวกับงานวิจัยของอังสนา เนียมวณิชยกุล, จตุพร บานชื่น, และ กังสดาล เชาววัฒนกุล (2554) ที่กล่าวว่าปัจจัยหลักที่ทำให้นักศึกษาเข้าสู่อาชีพพริตตี้สเปน คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากนักศึกษาจำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะวิถีชีวิตของนักศึกษาในกรณีศึกษาจำนวน 6 คนนี้ ที่มีชีวิตค่อนข้างลำบากกว่านักศึกษาทั่วไป การสนใจเข้าสู่อาชีพนี้มาจากการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ การชักชวนจากคนรู้จัก ทัศนคติที่มีต่ออาชีพ คือ ส่วนมากเห็นว่าเป็นงานที่เสียศักดิ์ศรี แต่ก็เสียหายน้อยกว่าการทำงานหมอนวด เนื่องจากไม่ได้ขายบริการแบบเต็มรูปแบบ รวมถึงการไม่เป็นที่โจ่งแจ้งและชัดเจน ทั้งนี้ผู้ให้บริการใช้ช่องว่างทางกฎหมาย อ้างว่าเป็นการนวดสปาชนิดหนึ่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพหมอนวดส่วนมากมีเหตุจูงใจในการเข้าสู่อาชีพเช่นเดียวกันคือ รายได้ รองลงมาคือ ความรู้สำหรับใช้ในทางการแพทย์แผนไทย สำหรับการมาประกอบอาชีพ มีปัจจัยเกี่ยวข้องของสำคัญคือ การชักชวนของคนรู้จักหรือผ่านสื่อต่างๆ ในขณะที่คนบางกลุ่มทราบอยู่แล้วว่ามีการขายบริการทางเพศแฝงแต่แรก แม้ว่าการวิจัยที่กล่าวมานี้จะมีความแตกต่างเล็กน้อยในเรื่องประเภทของงานหมอนวด แต่ก็สามารถสะท้อนภาพเหมารวมของผู้ที่ประกอบอาชีพ “หมอนวด” ที่มองผู้ประกอบอาชีพในทำนองเดียวกันได้ว่าเป็นภาพเหมารวมในทางที่ไม่ดี

สำหรับงานวิจัยด้านมุมมองของลูกค้าที่มีต่อหมอนวดหรืองานบริการในการนวด เช่น งานวิจัยของพอเรีย (Porja, 2008) ที่เน้นสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อหมอนวด รวม 52 คน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางเพศและประสบการณ์การใช้บริการการนวดมีความเชื่อมโยงกับ (ก) วัตถุประสงค์หลักของการนวด (ข) เพศของลูกค้า (ค) ประเภทบริการนวด (ง) เพื่อนนวด (จ) แบบแผนของหมอนวด (ฉ) ความพร้อมที่จะเผชิญและการสัมผัสจากเพศตรงข้าม โดยลูกค้ามองว่าการนวดแบ่งออกเป็นสองวัตถุประสงค์คือ การนวดเพื่อสุขภาพ เช่น รักษาอาการปวดและผลจากการบาดเจ็บ และการนวดเพื่อการผ่อนคลาย ทั้งนี้ ลูกค้าทั้งชายและหญิงจะมีความพอใจมากกว่าหากหมอนวดเป็นเพศหญิง นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ชายส่วนมากรู้สึก

พอใจกับการนวดของหมอนวดหญิงมากกว่าหมอนวดชาย ในขณะที่บางคนกล่าวว่าหมอนวดหญิงสร้างอารมณ์กระตุ้นทางเพศได้ (Poria, 2008, p. 159) ผลการวิจัยนี้จึงเชื่อมโยงกับลักษณะการประกอบอาชีพของหมอนวดบางกลุ่มที่ให้บริการทางเพศแฝงในการประกอบอาชีพหมอนวด

5. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้การดำเนินการวิจัยนำไปสู่คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การกำหนดและการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

คณะผู้วิจัยมีวิธีการสุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบการเลือกตัวอย่างสุ่มตามวัตถุประสงค์ (Purposeful Random Sampling) คณะผู้วิจัยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ตรงตามวัตถุประสงค์แต่มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่จะรวบรวมได้ทั้งหมด เนื่องจากใช้วิธีการเก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงเลือกสุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขนาดเล็กแทนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559; Robinson, 2014) คณะผู้วิจัยทำการสุ่มเลือกร้านนวดแผนไทยในเขตเมืองพัทยาทั้งพื้นที่พัทยาเหนือ พัทยากลาง และพัทยาใต้ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทย โดยข้อมูลเริ่มมีรูปแบบและมีความซ้ำซ้อนที่จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 20 คน ซึ่งเป็นขนาดผู้ให้ข้อมูลหลักหรือจำนวนที่เพียงพอต่อการหาข้อสรุปของการวิจัยนี้

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือ และเทคนิควิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาหมอนวดแผนไทย ได้แก่ การสังเกต และเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง ในร้านนวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี อุปกรณ์ ได้แก่ ชุดคำถาม กล้องถ่ายรูป สมาร์ทโฟนเพื่อบันทึกเสียง ปากกา และสมุดจดบันทึก

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง 20 คน ที่อยู่ในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2560 คณะผู้วิจัยทำการขออนุญาตจากเจ้าของร้านนวดแผนไทย ซึ่งแจ้งถึงเหตุผลในการเข้าไปในครั้งนี้ว่าต้องการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อเท็จจริงและต้องการสังเกตสภาพแวดล้อมการทำงาน เช่น ผู้ใช้บริการสถานที่ ลักษณะของการบริการ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน ในการสัมภาษณ์จะแนะนำตัวเองอย่างเปิดเผยว่าเป็นคณะผู้วิจัยในประเด็นปัญหาการหารวมทางเพศที่เสนอต่อผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิง: กรณีศึกษา ร้านนวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา จังหวัด

ชลบุรี ซึ่งจะทำให้การชี้แจงให้กับผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง ทราบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ โดยไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริง โดยจะนำข้อมูลมาศึกษาเชิงวิชาการเท่านั้น

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการถอดเทปสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลมาหาความถี่ของคำหลักเพื่อให้ได้รูปแบบของข้อมูลที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยมีหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) ซึ่งเป็นการใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป ทั้งการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ หนังสือ รวมถึงบทความวิชาการ การสัมภาษณ์ และสังเกตสภาพการทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลัก (องอาจ นัยวัฒน์, 2551; Carter et al., 2014) เพื่อให้ผลของการวิจัยมีความตรงของข้อมูล รวมถึงใช้ในการสังเคราะห์เนื้อหา การตีความ การวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหา และการบรรยายพรรณนา

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

6.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง ในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 คน ซึ่งจะแสดงข้อมูลของผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่ได้ตอบแบบสัมภาษณ์ ดังตารางที่ 1 โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีทั้งหมด 20 คน เป็นเจ้าของร้านนวดแผนไทย 4 คน ซึ่งสามารถให้บริการนวดแผนไทยได้ และเป็นพนักงานร้าน 16 คน ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดเป็นผู้ประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทย สำหรับประสบการณ์ในการทำงานอยู่ระหว่าง 7-25 ปี ซึ่งถือเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์ทำงานสูง ในแวดวงหมอนวดแผนไทย

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลของผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง จำนวน 20 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประสบการณ์ในการทำงาน (ปี)	ตำแหน่ง
M1	23	พนักงาน
M2	17	พนักงาน
M3	8	พนักงาน
M4	20	พนักงาน
M5	25	เจ้าของร้าน/หมอนวด
M6	18	พนักงาน
M7	20	พนักงาน
M8	9	พนักงาน
M9	15	พนักงาน
M10	18	เจ้าของร้าน/หมอนวด
M11	22	พนักงาน
M12	23	พนักงาน
M13	21	พนักงาน
M14	19	พนักงาน
M15	7	เจ้าของร้าน/หมอนวด
M16	17	พนักงาน
M17	16	พนักงาน
M18	20	พนักงาน
M19	24	พนักงาน
M20	23	เจ้าของร้าน/หมอนวด

6.2 การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลด้านการวิเคราะห์เนื้อหา มีดังนี้

6.2.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจกับทิศทางการพัฒนาศักยภาพ ธุรกิจสปาและนวดแผนไทย

จากผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยนั้นมีศักยภาพในธุรกิจสปา และนวดแผนไทย โดยสามารถสร้างรายได้ให้ภาคการท่องเที่ยวของประเทศมากกว่าปีละ 1 แสนล้านบาท อีกทั้ง ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยยังมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีนักท่องเที่ยวกลุ่มนักท่องเที่ยว

เชิงสุขภาพเดินทางเข้ามาใช้บริการมากกว่าปีละ 1.2 ล้านคน อันเป็นผลมาจากกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559; สมศรีศิริไพรพรรณ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2559; สุนทรตรา จันทบุรี, 2559)

การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นผลให้ผู้ประกอบการร้านนวดแผนไทยนั้นเลือกที่จะเข้ามาทำธุรกิจนวดแผนไทยที่พัทยา นอกจากนี้ผู้ประกอบการร้านนวดแผนไทยในพัทยา (4 จาก 4 คน) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจที่ได้ตัดสินใจเข้ามาร้านนวดแผนไทยที่พัทยาว่า เป็นความตั้งใจของตัวเองที่อยากจะมามีธุรกิจเป็นของตนเองและมีกำไรจากการประกอบธุรกิจ

M5*: "...ตอนนั้นอยากมีธุรกิจเป็นของตัวเอง พัทยาทำเลดีมีนักท่องเที่ยวเยอะ ตอนนั้นพี่ดูไว้หลายที่ เชียงใหม่ พัทยา หัวหิน ภูเก็ต แต่พี่ก็ชอบนะ ที่พัทยาทำเลดีที่สุด แถวนั้นยังมีร้านนวดแผนไทยไม่เยอะ ปกติพี่นวดเองอยู่แล้ว เปิดร้านก็กะจะทำเอง จ้างหมอนวดสัก 3-4 คน..."

จากคำตอบของ M5 ในเรื่องของสาเหตุที่ได้เลือกเข้ามาประกอบอาชีพ หรือทำธุรกิจนวดแผนไทยในพัทยา คณะผู้วิจัยได้ทราบว่า ความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลักในการประกอบอาชีพหรือมีธุรกิจเป็นของตนเอง เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มเจ้าของร้านนวดแผนไทย นั้นเลือกที่จะเข้ามาประกอบอาชีพหรือทำธุรกิจ แสดงถึงความเข้าใจของผู้ประกอบการและผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยของ สุนทรตรา จันทบุรี (2559) ที่ว่า กลุ่มธุรกิจนวดแผนไทย มีความเข้มแข็งของธุรกิจอยู่ในระดับดี และเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพในการสร้างอาชีพและรายได้ในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ การประกอบอาชีพหรือธุรกิจนวดแผนไทยจึงสามารถตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจได้ รวมถึงต้นทุนการบริการอยู่ในระดับที่ต่ำ เพราะเจ้าของร้านสามารถให้บริการลูกค้าด้วยตัวเองได้ ประกอบกับทำเลที่ตั้งของเขตเมืองพัทยานั้นมีสถานะเป็นเมืองท่องเที่ยวอยู่แล้ว ซึ่งธุรกิจบริการนวดแผนไทย ถือได้ว่าเป็นธุรกิจทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งในหมวดสถานบริการ (พนารักษ์ ปรีดาภรณ์, 2556) จึงจำเป็นที่จะส่งเสริมการทำธุรกิจนวดแผนไทยให้มีการเติบโตยิ่งขึ้น

6.2.2 ภาพเหมารวมทางเพศของหมอนวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิง เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

1) ทศนคติ "หมอนวด" อาชีพทางภูมิปัญญาที่ถูกสังคมมองในแง่ลบ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนมาก (15 จาก 20 คน) ได้กล่าวถึงอาชีพของตนเองในทัศนะของสังคมว่าอาชีพหมอนวดมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีนัก โดยการประกอบอาชีพเป็น

* การอ้างอิงผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ จะใช้สัญลักษณ์ M ตามด้วยหมายเลขที่ระบุผู้ให้ข้อมูลตามที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในตารางรวมข้อมูล เช่น M5 หมายถึงผู้วิจัยคนที่ 5 M7 หมายถึงผู้วิจัยคนที่ 7

หมอนวดนั้นจะถูกคนรอบข้างมองไปในทางไม่ดี และมองว่าประกอบอาชีพหมอนวดเพื่อที่จะขายบริการทางเพศแฝง

M7: "...เมื่อก่อนโน้นที่จะมาทำงานพ่อเขาก็ไม่ยอม พอบอกจะไปเป็นหมอนวด ต้องคุยกับเขาให้เข้าใจว่าไม่ได้จะไปค้าๆ ขายๆ อย่างว่า..."

M17: "...เมื่อก่อนเคยคิดนะที่มีคนคิดว่าเราทำงานหมอนวดแบบนั้นอะ ต้องแปลว่าเราขาย แต่มันไม่ใช่..."

M18: "...เคยมีลูกค้าฝรั่ง ถามพี่ตรงๆ ว่า พี่ขายหรือเปล่า เท่าไร ตอนที่พี่กำลังนวดให้ลูกค้าอยู่..."

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงทัศนคติของสังคมที่มองอาชีพหมอนวดผ่านตัวผู้ให้บริการนวดนั้น พบว่า มีงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ของการวิจัยนี้ว่า ภาพลักษณ์ของธุรกิจสปา และการนวดแผนไทย รวมถึงตัวหมอนวดแผนไทยนั้น ถูกสังคมเหมารวมว่าเป็นอาชีพที่มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีและแอบแฝงการให้บริการทางเพศ (Monk-turner & Turner, 2017)

2) ปัจจัยที่ทำให้อาชีพ "หมอนวด" ถูกมองในแง่ลบในมุมมองของหมอนวดแผนไทยที่พหุวิทยา

จากผลการศึกษาในเรื่องของปัจจัยที่ทำให้อาชีพหมอนวดแผนไทยถูกมองในแง่ลบ ในมุมมองของหมอนวดแผนไทยที่พหุวิทยา ผลจากการสรุปคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คน สรุปได้ว่า "หมอนวด" จัดเป็นอาชีพทางภูมิปัญญา แต่อาชีพถูกมองในแง่ลบ เพราะปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงหรือปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการที่ทำให้อาชีพหมอนวดแผนไทยหญิงนั้นถูกมองในเชิงลบเพียง 2 ปัจจัย ดังแสดงในตารางที่ 2 ได้แก่ (1) หมอนวดแฝง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ถูกผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงกล่าวถึงมากที่สุด (18 จาก 20 คน) หมอนวดแฝงในที่นี้หมายถึง หมอนวดที่มีการลักลอบค้าบริการทางเพศร่วมด้วย และ (2) ภาพเหมารวมของสังคมที่ว่า "หมอนวด" ทุกประเภทนั้นเหมือนกัน คือเป็นอาชีพที่มีการลักลอบค้าบริการทางเพศ แม้ว่าคำว่า "หมอนวด" สามารถสื่อถึงอาชีพหมอนวดได้หลายประเภทก็ตาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ ที่กล่าวว่า การค้าประเวณีหรือการลักลอบให้บริการทางเพศมักแอบแฝงในรูปแบบของการประกอบอาชีพหมอนวด (ดารารัตน์ สุขเกียะ, 2559; อังสนา เนียมวณิชกุล และคณะ, 2554; Monk-turner & Turner, 2017)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนครั้งที่กล่าวถึงปัจจัยหลักที่ทำให้อาชีพหมอนวดถูกสังคมมองในแง่ลบ

ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิง	ปัจจัยหลัก	
	หมอนวดแฝง	ภาพเหมารวม
M1	X	
M2	X	
M3	X	X
M4	X	X
M5		X
M6	X	X
M7	X	X
M8	X	X
M9	X	
M10	X	
M11	X	
M12	X	X
M13	X	X
M14	X	
M15		X
M16	X	
M17	X	X
M18	X	X
M19	X	X
M20	X	X
รวมจำนวนครั้งที่กล่าวถึง	18	13

M1: “...ก็มันมีคนที่ทำอาชีพแบบค้าๆ ขายๆ อย่างนั้นกันใช่ไหม เขามาทำอาชีพหมอนวด พอหมดไปนวดมากก็กลายเป็นนวดอะไรไม่รู้แล้วก็พากันไปต่อ...”

ปัจจัยที่ถูกผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงกล่าวถึงรองลงมา (13 จาก 20 คน) คือ การเหมารวมว่าหมอนวดทุกประเภทนั้นเหมือนกัน คือ ต้องเป็นผู้ลักลอบค้าบริการทางเพศ

การเหมารวมในที่นี้ หมายถึง การที่คำว่า “หมอนวด” ถูกใช้เรียกแทนผู้ประกอบอาชีพนวดทุกประเภทโดยที่ไม่ระบุประเภทของหมอนวดให้ชัดเจน เนื่องจากมีการเรียกแทนอาชีพโดยใช้คำว่า “หมอนวด” เช่นเดียวกัน เช่น หมอนวดแผนไทย หมอนวด อาบ อบ นวด หมอนวดพริตตี้ ซึ่งกลุ่มอาชีพหมอนวดพริตตี้สปา หรือหมอนวดอาบ อบ นวด นั้นเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความล่อแหลมในการลักลอบให้บริการทางเพศตามที่งานวิจัยของ ดารารัตน์ สุธะเกียร (2559) และอังสนา เนียมวณิชกุล และคณะ (2554) ที่กล่าวว่า หญิงสาวมักเลือกอาชีพพนักงานนวดและนวดพริตตี้สปาเพื่อแฝงอาชีพค้าประเวณี เนื่องจากเป็นอาชีพที่ใช้ต้นทุนทางร่างกายน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการค้าประเวณีในรูปแบบอื่น

M3: “...แต่มันจะมีตามร้านเหมือนกัน นวดแต่เป็นแบบสาว ๆ สวย ๆ ที่เขาเรียกกันว่านวดพริตตี้ พริตตี้สปา เขาจะให้เด็ก ๆ สาว ๆ มานวดด้วยใจ แล้วมันนวด ๆ เหมือนกัน คนที่เขาไม่เข้าใจเราเขาจะคิดว่าหมอนวดก็คือหมอนวดอย่างว่า มันเป็นคนละอย่างกันเลยกับนวดแผนไทย แต่มาใช้คำว่าหมอนวดเหมือนกัน...”

แน่นอนว่ายังมีสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาพเหมารวมทางเพศต่อผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงอยู่อีกหลายสาเหตุ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ได้แก่ ผู้ประกอบการขาดจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจ บุคลากรขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ ความเสื่อมถอยทางสังคม สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา

จากการที่คณะผู้วิจัยสามารถทราบถึงปัจจัยหลักสำคัญสองประการที่ทำให้เกิดภาพเหมารวมทางเพศที่มีต่อผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงนั้น ได้แก่ (1) หมอนวดแฝง และ (2) การเหมารวมผลสรุปของการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทบทวนไว้ข้างต้นที่กล่าวว่า อาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่ถูกสังคมมองในแง่ลบ เป็นอาชีพที่แอบแฝงการขายบริการทางเพศ ทำให้มีคนบางส่วนเกิดภาพเหมารวมว่า หมอนวด เป็นอาชีพที่ไม่ดีนัก ทั้งที่หมอนวดทุกคนไม่ได้เป็นหมอนวดแฝง นอกจากนี้ยังกล่าวว่า อาชีพหมอนวดเป็นเหมือนอาชีพขายบริการอย่างเต็มรูปแบบ (ปริญญ์ หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559; อังสนา เนียมวณิชกุล และคณะ, 2554) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่าสาเหตุที่สังคมไทยมองภาพถึงธุรกิจสปาและนวดแผนไทยรวมถึงตัวหมอนวดเองนั้นไปในแง่ลบ อันเป็นผลมาจากการที่ผู้ประกอบการขาดจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจ และบุคลากรขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ (สมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2559; สุเนตรตรา จันทบุรี, 2559)

3) ทักษะที่มีต่ออาชีพหมอนวดในมุมมองของหมอนวดแผนไทยที่พหุ

ในทางกลับกันต่อทัศนคติของสังคมผ่านมุมมองผู้ประกอบอาชีพหมอนวด ผลจากการศึกษาพบว่าผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงส่วนมาก (17 จาก 20 คน) มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ

ของตนเอง โดยมีความภูมิใจที่ได้ประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทย ซึ่งเป็นอาชีพที่สามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ อีกทั้งยังเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้และความชำนาญ

M1: "...จริง ๆ พี่ชอบอาชีพนี้นะ จะว่าภูมิใจก็ได้ มันเหมือนเหมือนกับความรู้กับความเชี่ยวชาญที่เราทำมานาน..."

M16: "...พี่ภูมิใจที่ได้ทำอาชีพนี้ พี่คิดว่าอาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่สุจริตเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้..."

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องของทัศนคติที่มีต่ออาชีพหมอนวด ในมุมมองของหมอนวดแผนไทยเพศหญิงที่พำนัก พบว่า ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่ออาชีพของตนเอง โดยมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำอาชีพหมอนวดแผนไทย ซึ่งเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเอง และครอบครัว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการไทยหลายท่าน ที่กล่าวว่า หมอนวดมีความภูมิใจในอาชีพ รู้สึกเห็นค่าในตัวเอง และรายได้ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หมอนวดแผนไทยนั้นเลือกที่จะทำอาชีพนี้ (พลุนิต สารมาศ และคณะ, 2551; รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2557; สมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2559) แม้ว่าผู้ประกอบการอาชีพหมอนวดมีการรับรู้ว่าคุณค่าของอาชีพของตนไปในทางที่ไม่ดีก็ตาม

6.2.3 กระบวนการเข้าสู่อาชีพและลักษณะการประกอบอาชีพของหมอนวดแผนไทยที่พำนัก

1) กระบวนการเข้าสู่อาชีพของหมอนวดแผนไทยที่พำนัก

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงได้กล่าวถึงความเป็นมาที่จะเข้ามาประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่พำนักไว้ด้วยกันทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เหตุจูงใจ ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงส่วนหนึ่ง (8 จาก 20 คน) ได้เลือกเข้ามาประกอบอาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยจากการที่เห็นว่าอาชีพนี้รายได้ดีกว่าอาชีพที่ตนเองเคยทำในต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นอาชีพรับจ้าง หรือบริการหญิงก็ไม่สามารถหารายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว โดยผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงรายหนึ่งได้กล่าวถึงรายได้ที่ประกอบอาชีพที่ต่างจังหวัด ดังนี้

M8: "...ก่อนที่จะมาเป็นหมอนวดเนี่ยก็เคยรับจ้างมาก่อนนะ วันหนึ่งได้ร้อยแปดสิบ บางวันก็ได้แค่สองร้อยบาท..."

เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทราบดังนั้นแล้วจึงได้มีการสอบถามเพิ่มเติมถึงรายได้จากการที่ได้มาประกอบอาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พัทยา ผลจากการสอบถามพบว่ามีรายได้มากกว่าอาชีพรับจ้าง หรือบริการหญิงอยู่หลายเท่า โดยร้านนวดแผนไทยที่พัทยา จะมีการจ้างหมอนวดด้วย (1) เงินเดือน (2) ส่วนแบ่งจากร้านในกรณีที่มียอดลูกค้าเข้ามานวด 30% นอกจากนี้ยังพบว่าในร้านนวดบางร้านจะมีค่าที่พัก อาหาร ของว่างให้กับหมอนวดด้วย ซึ่งนอกจากรายรับดังกล่าว เรื่องที่พักก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ผู้ให้บริการนวดแผนไทย หญิงกล่าวว่าทำให้ตนมีรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะการที่ได้เข้ามาประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทยที่พัทยานั้นรายได้ดีกว่าการประกอบอาชีพที่ต่างจังหวัด

M8: "...ร้านที่พ่อยู่มีเงินเดือนให้เดือนละ หกพันบาท รวมค่าที่พัก มีอาหาร และขนมให้ด้วย ถ้ามีลูกค้ามานวดร้านก็จะแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ให้หมอนวดตามจำนวนลูกค้าที่หมอนวด ได้นวด ทุกครั้งพี่จะได้สามสิบเปอร์เซ็นต์ ถ้าลูกค้าเต็มใจจะทิปส่วนใหญ่จะได้ห้าสิบถึง ห้าร้อยบาทต่อครั้ง..."

ประเด็นที่สอง สาเหตุที่ตัดสินใจเลือกอาชีพหมอนวด คณะผู้วิจัยสรุปผลจากการสอบถามผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงทั้งหมด พบว่า ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงจำนวนหนึ่ง (5 จาก 20 คน) กล่าวถึงจุดเริ่มต้นที่ตนเลือกที่จะเข้ามาทำงานเป็นผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พัทยานั้นเริ่มมาจากการไม่มีทางเลือกให้ไปประกอบอาชีพอื่นอันเป็นผลมาจากวุฒิทางการศึกษาไม่สูงมากโดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการรับสมัครหมอนวดแผนไทย ซึ่งการที่จะมาเป็นหมอนวดแผนไทยนั้นไม่ต้องใช้วุฒิทางการศึกษาที่สูง เมื่อตนเองไปสมัครก็พบว่าร้านนวดแผนไทยที่พัทยาส่วนใหญ่จะรับหมอนวดอยู่แล้ว

M4: "...พี่จบ ม.3 ว่างเลือกงานอะไรไม่ได้หรอก ก็ไปเรียนนวดมาแล้วก็มาสมัครงาน ร้านนวดที่มีเยอะ เดินเข้าไปถามได้ทุกร้านว่ารับหมอนวดหรือเปล่า..."

นอกจากเหตุผลที่ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนไทยทั้ง 3 ประเด็นในช่วงต้นแล้ว จากคำสัมภาษณ์คณะผู้วิจัยยังพบว่าประเด็นที่มีความสำคัญ โดยมีผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงได้กล่าวถึงกันเป็นจำนวนน้อยหรือแทบไม่กล่าวถึงเลย คือ ความก้าวหน้าในชีวิต การอยากไปทำงานที่ต่างประเทศ และโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ

ประเด็นที่สาม ช่องทางสู่อาชีพหมอนวด คณะผู้วิจัยพบว่า มีผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงจำนวนหนึ่ง (7 จาก 20 คน) ที่ได้เลือกเข้ามาทำอาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงจากการที่ถูกเพื่อนหรือคนใกล้ชิดชักชวนเมื่อจบจากการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยไม่เคยทำงานมาก่อน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า เมื่อเห็นเพื่อนหรือคนใกล้ชิดของตนที่ทำงานเป็นหมอนวดนั้นมีรายได้ดี จึงเกิดความสนใจอยากจะทำอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทยที่พ่ย

M2: "...เห็นเพื่อนๆ เขามาทำงานที่พ่ยกันแล้วส่งเงินกลับบ้านที่ละเยะ แถวบ้านเขามีแต่ทำสวนทำไร่เนาะ พอเพื่อนเขากลับบ้านเราก็กุ้ยกับเขา เขาก็ชวนเรามาทำอีกที ไม่อยากมาหรอกแต่เห็นว่ารายได้ดีก็เลยมา..."

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ทราบถึงกระบวนการเข้าสู่อาชีพของผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง ทำให้ได้พบจุดเริ่มต้นที่นำมาสู่กระบวนการเข้าสู่อาชีพของหมอนวดแผนไทยหญิงที่พ่ย ได้แก่ (1) เหตุจูงใจ เนื่องจากเห็นว่าอาชีพหมอนวดแผนไทยนั้นรายได้ดีกว่าอาชีพที่ตนเองเคยทำในอดีต (2) สาเหตุที่ตัดสินใจเลือกอาชีพหมอนวด มาจากการที่ตนไม่เห็นทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากการวุฒิทางการศึกษาไม่สูงมาก และ (3) ช่องทางสู่อาชีพหมอนวด การถูกเพื่อนหรือคนใกล้ชิดชักชวนให้เข้ามาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทย ผลสรุปจากการสัมภาษณ์นั้นแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้งสามที่ทำให้เกิดกระบวนการเข้าสู่อาชีพหมอนวด ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่า ผู้ให้ข้อมูลเข้ามาทำงานเป็นหมอนวดตามคำชักชวนของเพื่อน อีกทั้งด้วยวุฒิทางการศึกษาน้อยจึงไม่มีงานให้เลือกมากนัก และอาชีพที่เคยทำก่อนที่จะมาเป็นหมอนวดนั้นรายได้น้อย เมื่อเทียบกับอาชีพหมอนวดปัจจุบันมีรายได้ดีกว่าทำให้มีรายได้พอเลี้ยงตัวเองและครอบครัว (ปริญญ์ หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559; พสุนิต สารมาศ และคณะ, 2551; รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2557)

2) ลักษณะของอาชีพหมอนวดแผนไทยที่พ่ย

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงทั้งหมด (20 จาก 20 คน) ได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ถึงลักษณะของอาชีพว่าเป็นงานบริการ โดยผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงนั้นมีการเรียนรู้การนวดแผนไทย และเทคนิคในการนวดมาจากสำนักนวดแผนไทยหรือสมาคมแพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย โดยมีหน้าที่ในการดูแลลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการบำบัดรักษาอาการปวดเมื่อยต่างๆ ตามกล้ามเนื้อ

M1: "...มีลูกค้ามาเราก็นวด ถามว่าทำอะไรบ้างนี่ก็แล้วแต่เขาว่าจะนวด หัวหรือหลัง พวกคอ เขาก็จะบอกเราว่าปวดตรงนี้ กัดๆ หน่อย เราก็ดดตามที่เขาบอก ถ้าเขาไม่บอกเราก็นวดไปเรื่อย ..."

M6: “...ก็นิ้วแบบ นิ้วหลัง นิ้วคอ นิ้วเอว จับเส้น นิ้วได้หมดแหละ...”

ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบลักษณะของการประกอบอาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีความสอดคล้องกับของผลการวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศ กล่าวคือ ลักษณะของการนวดแผนไทย แบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ การนวดที่ใช้เพื่อส่งเสริมการผ่อนคลาย ได้แก่ การกด การคลึง การบีบ การบิด การตัด การดึง การทุบ และการเหยียบ รวมถึงช่วยลดความเครียด และการนวดเพื่อรักษาและบำบัดอาการเจ็บปวดหรือการนวดเชิงสุขภาพ เป็นการช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ และบรรเทาอาการปวดหลังเรื้อรัง (Bennett et al., 2016; Buttagat et al., 2012; Moraska et al., 2010; Netchanok et al., 2012; Sripongngam et al., 2015) โดยที่ลูกค้าส่วนมากมักเน้นไปในเชิงการนวดเพื่อรักษาด้วยเทคนิคจากศาสตร์การแพทย์แผนไทย

6.2.4 วิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตในการทำงานของหมอนวดแผนไทยที่พัทยา

ผลจากการศึกษาพบว่าผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงส่วนมาก (18 จาก 20 คน) กล่าวว่า เวลาทำงานอยู่ในช่วงเวลา 11.00-22.00 น. โดยมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกับร้านนวดแผนไทย กลุ่มลูกค้าที่เข้ามามีทั้งกลุ่มลูกค้าประจำที่เป็นคนไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อีกทั้งผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงยังมีความพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ ซึ่งคิดจะทำต่อไปโดยไม่เปลี่ยนสายอาชีพ

M12: “...สบายใจดี ไม่เหงา วันๆ ได้คุยกับลูกค้า พี่ก็ว่าจะทำร้านนี้ต่อไปเรื่อยๆ ลูกค้าเยอะ ...”

จากคำสัมภาษณ์ทำให้ได้ทราบถึงวิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พัทยาแสดงถึงความสอดคล้องของผลการวิจัยนี้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่า หมอนวดแผนไทย มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้สึกพึงพอใจในสายอาชีพของตนเอง และมีความสุขที่ได้ประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทย (รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2557)

7. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาภาพเหมารวมทางเพศในงานวิจัยนี้โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ หมอนวดแผนไทยที่เป็นเพศหญิงที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานนวดแผนไทยในเขตเมืองพัทยา จำนวน 20 คน เน้นพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหรือหมอนวดถูกมองภาพไปในแง่ลบ กระบวนการเข้าสู่อาชีพและลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พัทยา วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของการประกอบอาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พัทยา

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสภาพเศรษฐกิจ และศักยภาพของธุรกิจขนาด
แผนไทยในพหุวิทยา กระบวนการเข้าสู่อาชีพ ลักษณะของอาชีพ วิธีชีวิต คุณภาพชีวิต และปัจจัย
ที่ทำให้เกิดภาพเหมารวมทางเพศดังนี้

ประเทศไทยนั้นมีศักยภาพในธุรกิจสปาและนวดแผนไทย โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับ
ภาคการท่องเที่ยวของประเทศมากกว่าปีละ 1 แสนล้านบาท อีกทั้งธุรกิจสปาและนวดแผนไทยยังมี
การขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยมีนักท่องเที่ยวกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเดินทางเข้ามาใช้บริการ
มากกว่าปีละ 1.2 ล้านคน อันเป็นผลมาจากกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และ
ชาวต่างชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559; สมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชชาติ
สุนทรสมัย, 2559; สุนทรตรา จันทบุรี, 2559) ซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นทำให้ผู้ประกอบการ
ร้านนวดแผนไทยนั้นเลือกที่จะเข้ามาทำธุรกิจนวดแผนไทยที่พหุวิทยา นอกจากนี้ผู้ประกอบการ
ร้านนวดแผนไทยในพหุวิทยา ยังมีการกล่าวถึงสาเหตุที่ได้มาประกอบธุรกิจร้านนวดแผนไทยที่พหุวิทยา
ว่าเป็นความตั้งใจของตัวเองที่อยากจะมีการเป็นของตนเอง อยากมีอาชีพและมีรายได้

ถึงแม้ว่าธุรกิจนวดแผนไทยนั้นจะมีศักยภาพที่สามารถเติบโตไปสู่ระดับประเทศหรือ
ระดับโลก แต่อาชีพหมอนวดที่เป็นอาชีพที่มีมาตั้งแต่เดิมของชาวไทย ซึ่งเป็นอาชีพทางภูมิปัญญานั้น
ยังไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมในการมองถึงอาชีพว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ถูกยอมรับในสังคม ผลจาก
การวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงทัศนคติของหมอนวดแผนไทยหญิงที่คิดว่าผู้อื่นยังคงมองภาพอาชีพของตน
ไปในแง่ลบ โดยพบทั้งสายตายดูหมิ่นจากคนรอบข้าง คนในครอบครัวปฏิเสธ และไม่ให้การยอมรับ
ในการประกอบอาชีพ รวมถึงลูกค้าบางรายมองว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้หญิงขายบริการ ซึ่ง
จากการที่คณะผู้วิจัยได้ทราบถึงประเด็นที่สังคมมองภาพผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงในแง่ลบนั้น
พบว่ามีผลสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยที่ไม่ดีนัก (สมศรี
ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2559; สุนทรตรา จันทบุรี, 2559; Monk-Turner &
Turner, 2017)

ส่วนปัจจัยที่ทำให้อาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงถูกมองในแง่ลบในมุมมองของ
หมอนวดแผนไทยที่พหุวิทยา พบความเชื่อมโยงหรือปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำให้อาชีพ
ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงได้ถูกมองในแง่ลบทั้งหมดสองประการที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด
คือ (1) หมอนวดแฝง โดยเป็นปัจจัยที่ถูกผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงกล่าวถึงมากที่สุด
หมอนวดแฝงในที่นี้หมายถึง หมอนวดที่มีการลักลอบค้าบริการทางเพศร่วมด้วย (Nemoto et al.,
2005; Nemoto et al., 2004; Nemoto et al., 2003) และ (2) ภาพเหมารวมของสังคมที่ว่า “หมอนวด”
ทุกประเภทนั้นเหมือนกัน คือเป็นอาชีพที่มีการลักลอบค้าบริการทางเพศ แม้ว่าคำว่า “หมอนวด”
สามารถสื่อถึงอาชีพหมอนวดได้หลายประเภทก็ตาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ
มังก์-เทอร์เนอร์ และเทอร์เนอร์ (Monk-Turner & Turner, 2017) ที่กล่าวว่า การค้าประเวณีหรือการ
ลักลอบให้บริการทางเพศมักแอบแฝงในรูปแบบของการประกอบอาชีพหมอนวดในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พหุยา มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพของตนเอง โดยมีความภูมิใจที่ได้ประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทย เนื่องจากเป็นอาชีพที่สามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ อีกทั้งยังเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญและทักษะสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการไทยหลายท่าน (พสุนิต สารมาศ และคณะ, 2551; รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2557; สมศรี ศิริไหวประพันธ์ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2559) ที่ว่า หมอนวดมีความภูมิใจในอาชีพ รู้สึกเห็นค่าในตัวเอง และรายได้ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หมอนวดแผนไทยนั้นเลือกที่จะทำอาชีพนี้

แม้ว่าอาชีพ “หมอนวด” จะถูกสังคมมองภาพในแง่ลบ แต่ก็มีผู้คนเลือกที่จะเข้ามาประกอบอาชีพผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง จากการศึกษาในเรื่องของกระบวนการเข้าสู่อาชีพของหมอนวดแผนไทยเพศหญิงที่พหุยา คณะผู้วิจัยจึงได้มีการสอบถามถึงความเป็นมาในอดีตที่ทำให้ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงนั้นเริ่มต้นที่จะมาประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทยที่พหุยา ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงได้กล่าวถึงประเด็นหลัก 3 ประเด็น (1) เหตุจูงใจ เนื่องจากเห็นว่าอาชีพหมอนวดแผนไทยนั้นรายได้ดีกว่าการประกอบอาชีพที่ต่างจังหวัด เช่น อาชีพรับจ้าง อาชีพบริการหญิง และอาชีพดังกล่าวไม่สามารถหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เมื่อตนเองทราบว่าเป็นอาชีพหมอนวดที่พหุยานั้นมีรายได้ดีกว่าหลายเท่า รวมถึงมีที่พักและในบางร้านนวดนั้นมีสวัสดิการด้วยจึงเลือกที่จะมาประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทยที่พหุยา (2) สาเหตุที่ตัดสินใจเลือกอาชีพหมอนวด มาจากการที่ตนไม่เห็นทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากวุฒิทางการศึกษาไม่สูงมาก เจื่อนไขในการเป็นหมอนวดนั้นไม่ต้องใช้วุฒิทางการศึกษาสูง ตนเองจึงเลือกที่จะมาสมัครร้านนวดแผน และ (3) ช่องทางสู่อาชีพหมอนวด การถูกเพื่อนหรือคนใกล้ชิดชักชวนให้เข้ามาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทย เมื่อเรียนจบจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยได้รับการแนะนำว่าอาชีพหมอนวดที่พหุยานั้นรายได้ดี ตนเองจึงเกิดความสนใจอยากจะทำมาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทยบ้าง ซึ่งผลสรุปจากการสัมภาษณ์นั้นแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้งสามที่ทำให้เกิดกระบวนการเข้าสู่อาชีพหมอนวด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่า ผู้ให้ข้อมูลเข้ามาทำงานเป็นหมอนวดตามคำชักชวนของเพื่อน อีกทั้งด้วยวุฒิทางการศึกษาน้อยจึงไม่มีงานให้เลือกมากนัก และอาชีพที่เคยทำก่อนจะมาเป็นหมอนวดนั้นรายได้ก็น้อย พอเทียบกับอาชีพหมอนวดแล้วมีรายได้ที่ดีกว่า ทำให้มีรายได้พอเลี้ยงตัวเอง (ปริญาญา หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559; พสุนิต สารมาศ และคณะ, 2551; รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2557)

ในแง่ของลักษณะของงานที่ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่พหุยาจะต้องปฏิบัติในแต่ละวัน ผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงทั้งหมดกล่าวไปในทิศทางเดียวกันถึงลักษณะการประกอบอาชีพว่าเป็นงานบริการที่ คอยดูแลลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการบำบัดรักษาอาการปวดเมื่อยต่างๆ ตามกล้ามเนื้อ หมอนวดจะถามลูกค้าก่อนเสมอว่าลูกค้าต้องการมารับการบริการประเภทใด แล้วจึงพา

ลูกค้าไปยังที่ที่จัดเตรียมไว้ได้แก่ เตียงนวด หรือ เก้าอี้นวด นอกจากนี้หมอนวดจะทำการสอบถามถึงอาการปวดเมื่อยของลูกค้า และในขณะที่นวดจะมีการถามถึงแรงกดว่าพอดีหรือไม่ ต้องการให้กดแรงมากขึ้น หรือให้กดเบาลง เพื่อสร้างความผ่อนคลาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่าลักษณะของการนวดแผนไทยนั้นเป็นการนวดที่ใช้เพื่อส่งเสริมการผ่อนคลาย ได้แก่ การกด การคลึง การบีบ การบิด การดัด การดึง การทุบ และการเหยียบ และการนวดแผนไทยยังช่วยลดความเครียด ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ และบรรเทาอาการปวดหลังเรื้อรัง (Bennett et al., 2016; Buttagat et al., 2012; Moraska et al., 2010; Netchanok et al., 2012; Sripongngam et al., 2015)

สำหรับวิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตของหมอนวดแผนไทยที่พืทยานั้น คณะผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงส่วนมาก มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกับร้านนวดแผนไทยที่ตนเองทำงาน โดยทำงานในช่วงเวลา 11.00 น. - 22.00 น. ซึ่งหากร้านหมอนวดที่เป็นร้านเล็กไม่มีแม่บ้าน หน้าที่ที่จะต้องเปิดร้าน ทำความสะอาดร้าน เตียงนวด เก้าอี้นวด เคา์เตอร์ ซดรับแขก จึงเป็นหน้าที่ของหมอนวดทุกคน ในแต่ละวันจะมีกลุ่มลูกค้าทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงรู้สึกพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ ตัดสินใจว่าจะประกอบอาชีพนี้ต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพ ผลการวิจัยในมิติที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิงที่พืทยานี้ มีความสอดคล้องของผลการวิจัย ของ รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ (2557) ที่กล่าวว่า หมอนวดแผนไทยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้สึกพึงพอใจในสายอาชีพของตนเอง และมีความสุขที่ได้ประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทย

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ธุรกิจและทัศนคติต่ออาชีพหมอนวดนั้น อาจมีผลมาจากปัจจัยด้านพื้นที่หรือสถานที่ตั้งของสถานประกอบการนวด ซึ่งงานวิจัยของ มังก์-เทอร์เนอร์ และเทอร์เนอร์ (Monk-Turner & Turner, 2017, pp. 65-66) ได้อธิบายถึงการลักลอบค้าประเวณีในประเทศไทยมักจะอยู่ในรูปแบบของสถานประกอบการนวด โดยเฉพาะร้านนวดริมถนน ที่มีการเสนอขายบริการทางเพศให้กับลูกค้า และเนื่องจากสภาพแวดล้อมในเขตเมืองพืทยานั้นมีภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน มีสถานประกอบการนวดแบบริมถนน รวมถึงสถานบันเทิงอื่นๆ จำนวนมาก ดังนั้นอาจจะส่งผลทำให้เกิดภาพเหมารวมที่ไม่ดีของหมอนวดแผนไทยในเขตเมืองพืทยา

นอกจากนี้ งานวิจัยของพอเรีย (Porja, 2008) ที่นำเสนอมุมมองของลูกค้าที่มีต่อหมอนวดชี้ให้เห็นว่า ลูกค้าทั้งชายและหญิงยอมรับว่า มีความสบายใจมากกว่าเมื่อหมอนวดเป็นเพศหญิง ผู้ให้สัมภาษณ์เพศชายส่วนใหญ่ กล่าวว่า ชอบการสัมผัสในการนวดของหมอนวดเพศหญิง รวมถึงความรู้สึกสบาย "Feel at ease" มากกว่าหมอนวดเพศชาย และไม่ต้องการให้หมอนวดเพศชายมาสัมผัสร่างกายของพวกเขา ในขณะที่ลูกค้าชายบางคนให้เหตุผลว่าหมอนวดเพศหญิงกระตุ้นอารมณ์ทางเพศได้ ผลการวิจัยนี้จึงเชื่อมโยงกับลักษณะการประกอบอาชีพของหมอนวดบางกลุ่ม

ที่ให้บริการทางเพศเบื้องหลังการประกอบอาชีพหมอนวด หรือการเป็นหมอนวดแฝง ความต้องการของลูกค้านี้เองจึงอาจเป็นสาเหตุหรือช่องว่างที่ก่อให้เกิดการลักลอบค้าประเวณีในสถานประกอบการนวด

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงถึงทัศนะของหมอนวดแผนไทยหญิงที่มองว่าภาพเหมารวมของสังคมต่ออาชีพหมอนวด เป็นอาชีพที่ถูกมองในแง่ลบ ในขณะที่หมอนวดแผนไทยหญิง ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพของตนเอง ผลการศึกษาแสดงถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดภาพเหมารวมทางเพศที่มีต่อผู้ให้บริการนวดแผนไทยเพศหญิง ได้แก่ (1) หมอนวดแฝง และ (2) การเหมารวมคำว่า “หมอนวด” นั้นเหมือนกันทุกประเภท คือ เป็นอาชีพที่แฝงการลักลอบค้าประเวณีโดยไม่สนใจว่าเป็นอาชีพนวดประเภทใด

จากผลการวิจัยข้างต้น ได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและนวดแผนไทย ควรมีจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจ ไม่ประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย รวมถึงต้องมีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัดภายในสถานประกอบการ โดยการไม่ส่งเสริมให้พนักงานหรือหมอนวดให้มีการลักลอบค้าบริการทางเพศ

2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการนวดแผนไทย ประชาชนในสังคมไทย ควรให้ความเคารพในวิชาชีพหมอนวดแผนไทย ทั้งนี้ไม่ควรกล่าวถึงหมอนวดแผนไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมอนวดแผนไทยเพศหญิง) ในทางที่มีชอบหรือเหมารวมว่าหมอนวดแผนไทยนั้นเหมือนกับหมอนวดแฝง (ค้าประเวณี)

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาการแพทย์แผนไทย ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ให้หมอนวดแผนไทยทุกคนขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาต ขณะที่กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งพัฒนาการกระจายรายได้ สวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพเพื่อลดปัญหาหมอนวดแฝง

4) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้สังคมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพหมอนวดแผนไทยอันมีความแตกต่างไปจากหมอนวดประเภทอื่นๆ แต่มีคำเรียกผู้ให้บริการว่า “หมอนวด” เช่นเดียวกัน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ให้บริการนวดแผนไทยหญิงที่ต้องประกอบอาชีพโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณในอาชีพ คือไม่มีการแอบแฝงในการขายบริการทางเพศ ผู้ประกอบการร้านนวดก็จะต้องไม่ประกอบธุรกิจโดยไม่มีการจรรยาบรรณ อีกทั้งยังต้องคอยควบคุมตรวจสอบให้ร้านนวดของตนนั้นเป็นธุรกิจที่โปร่งใส ไม่ทำผิดต่อข้อกฎหมาย ในส่วนของภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบและร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ของธุรกิจและอาชีพหมอนวดแผนไทย เพื่อให้ภาพลักษณ์อาชีพและธุรกิจนวดแผนไทยเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้เยาวชนรุ่นใหม่มีความมั่นใจในวิชาชีพนวดแผนไทยมากยิ่งขึ้น นำมาสู่การพัฒนาอีกหนึ่ง

สายอาชีพที่ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ด้วยการยกระดับวิชาชีพอันมีรากฐานมาจากภูมิปัญญาไทย

เอกสารอ้างอิง/ References

- กรด โรจนเสถียร. (2559). 'ก.ม.คุ่มร้านนวดโคราชเชียร์-โคราช. คม-ชัด-ลึก. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.komchadluek.net/news/scoop/240903>
- กรมธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2553). การจดทะเบียนพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2560 จาก https://www.dbd.go.th/ewt_news.php?nid=373&filename=index
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 3 สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2560 จาก http://mots.go.th/ewt_news.php?nid=7618&filename=index
- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). รายงานข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุข ประจำปี 2557. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2560 จาก <http://thcc.or.th/download/gishealth/report-gis57.pdf>
- โครงการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงด้วยกิจกรรมทางกายและใจในชีวิตประจำวัน. (2559). คู่มือการพัฒนาสุขภาพองค์กรรวมขนาดแผนไทย. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2560 จาก <http://resource.thaihealth.or.th/library/hot/15403>
- ดาร์เร็น ฮุยเกียะ. (2559). การค้าประเวณีแอบแฝงในธุรกิจนวดพริตตี้สปาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารปกครอง, 5(2), 256-268.
- ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. (2560). Stereo Type คืออะไร? ประชาชาติธุรกิจ. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2560 จาก http://m.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1486007682
- ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
- ปริญญา หุ่นโพธิ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). เรื่องเล่าชีวิตหมอนวดเกย์ ณ โรงนวด จังหวัดกรุงเทพมหานคร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(1), 194-206.
- พนารักษ์ ปรีดากรณ์. (2556). การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวผ่านการสร้างเครือข่ายกลุ่มธุรกิจ. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 9(1), 48-67.
- พสุนิต สารมาศ, นราภรณ์ ชันธนตร, และอุบลวรรณ อยู่สุข. (2551). ศึกษาหมอนวดแผนไทย: ผู้ให้บริการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ภัสร์วดี ศรีสุวรรณ. (2560). แพทย์แผนไทย. เนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก ฉบับภาษาไทย, 16(191), สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2560 จาก <http://www.ngthai.com/featured/1847/thai-traditional-medicine/>
- รัตน์ บัวสนธิ์, เอี่ยมพร หลินเจริญ, ชำนาญ ปาณาวงษ์, ปริญญา จิตรโครต, เบญจวรรณ อินตะวงศ์, ปาณจิตร สุขุมาลัย, และรัชศิริ จิตรอารี. (2557). หมอดูและหมอนวด: ทอระบายความเครียดและความใคร่ของสังคมไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(3), 172-180.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2560). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.sms-stou.org/archives/2233>
- ศิริลักษณ์ อ้าวรุ่งเรือง. (2550). การนำความรู้และทักษะฝีมือไปใช้ประโยชน์ของผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรนวดแผนไทยของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 3 ชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมศรี ศิริไพบรพันธ์ และวุฒิชัย สุนทรสมัย. (2559). รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในวิชาชีพขนาดย่อม: กลุ่มสปาและนวดแผนไทยในเมืองพัทยา. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14(1), 77-90.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2560 จาก <http://plan.pnru.ac.th/upload-files/uploadfile/134/5e8e333208daf914a086a5eac5be67f1.pdf>
- สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. 2560. บริการข้อมูล: ผู้ประกอบโรคศิลปะ. สืบค้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2560 จาก <https://esv.mrd.go.th/dataservice/operatorlist>
- สุชาดา เมฆรุ่งเรืองกุล. (2557). 25 คำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเสมอภาคทางเพศ. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2560 จาก <http://www.teenpath.net/data/r-article/00002/tpfile/00001.pdf>
- สุริยะ วงษ์คงคาเทพ. (2559). อธิปไตยการพัฒนาแพทย์แผนไทยและการแพทย์. “หมอนวดแผนไทย” ไวละครดิงชองน้อยสีตฤณวิชาติ. เติลินิวส์. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2560 จาก <https://www.dailynews.co.th/politics/387182>
- สุนทรตรา จันทบุรี. (2559). โอกาสและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย. วารสารเกษมบัณฑิต, 17(2), 49-63.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). วิถีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สามลดา

- อังสนา เนียมวณิชยกุล, จตุพร บานชื่น, และกังสดาล เชาว์วัฒนกุล. (2554). สื่อกับการเข้าสู่อาชีพพรตีสปาของนิสิตนักศึกษา. *วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์)*, 3(6), 195-204.
- Bennett, S., Bennett, M. J., Chatchawan, U., Jenjaiwit, P., Pantumethakul, R., Kunhasura, S., & Eungpinichpong, W. (2016). Acute effects of traditional Thai massage on cortisol levels, arterial blood pressure and stress perception in academic stress condition: A single blind randomized controlled trial. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*, 20(2), 286-292. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbmt.2015.10.005>
- Buttagat, V., Eungpinichpong, W., Kaber, D., Chatchawan, U., & Arayawichanon, P. (2012). Acute effects of traditional Thai massage on electroencephalogram in patients with scapulocostal syndrome. *Complementary Therapies in Medicine*, 20(4), 167-174. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2012.02.002>
- Carter, N., Bryant-Lukosius, D., DiCenso, A., Blythe, J., & Neville, A. J. (2014). The use of triangulation in qualitative research. *Oncology Nursing Forum*, 41(5), 545-547. Retrieved from <https://doi.org/10.1188/14.ONF>
- MGR Online. (2559). เร่งดัน “นวดไทย” มรดกโลก หารื้อ ก.แรงงาน กำหนดเป็นอาชีพเฉพาะคนไทย. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2560 จาก <http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9590000072026>
- Monk-turner, E., & Turner, C. G. (2017). Thai massage and commercial sex work: A phenomenological study. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 12(1), 57-68. Retrieved from <https://doi.org/10.5281/ZENODO.345707>
- Moraska, A., Pollini, R. A., Boulanger, K., Brooks, M. Z., & Teitlebaum, L. (2010). Physiological adjustments to stress measures following massage therapy: A review of the literature. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 7(4), 409-418. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/exam/nen029>
- Nemoto, T., Iwamoto, M., Oh, H. J., Wong, S., & Nguyen, H. (2005). Risk behaviors among Asian women who work at massage parlors in San Francisco: Perspectives from masseuses and owners/managers. *AIDS Education and Prevention*, 17(5), 444-456. Retrieved from <https://doi.org/10.1521/aeap.2005.17.5.444>

- Nemoto, T., Iwamoto, M., Wong, S., Le, M. N., & Operario, D. (2004). Social factors related to risk for violence and sexually transmitted Infections/HIV among Asian massage parlor workers in San Francisco. *AIDS and Behavior*, 8(4), 475-483. <https://doi.org/10.1007/s10461-004-7331-4>
- Nemoto, T., Operario, D., Takenaka, M., Iwamoto, M., & Le, M. N. (2003). HIV risk among Asian women working at massage parlors in San Francisco. *AIDS Education and Prevention*, 15(3), 245-256. Retrieved from <https://doi.org/10.1521/aeap.15.4.245.23829>
- Netchanok, S., Wendy, M., Marie, C., & Siobhan, O. (2012). The effectiveness of Swedish massage and traditional Thai massage in treating chronic low back pain: A review of the literature. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 18(4), 227-234. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2012.07.001>
- Poria, Y. (2008). Gender-A crucial neglected element in the service encounter: An exploratory study of the choice of hotel masseur or masseuse. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 32(2), 151-168.
- Robinson, O. C. (2014). Sampling in interview-based qualitative research: A theoretical and practical guide. *Qualitative Research in Psychology*, 11(1), 25-41. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14780887.2013.801543>
- Schneider, D. J. (2004). *The Psychology of stereotyping*. New York, NY: The Guilford Press.
- Sripongngam, T., Eungpinichpong, W., Sirivongs, D., Kanpittaya, J., Tangvoraphonkchai, K., & Chanaboon, S. (2015). Immediate effects of traditional Thai massage on psychological stress as indicated by salivary alpha-amylase levels in healthy persons. *Medical Science Monitor Basic Research*, 21, 216-221. Retrieved from <https://doi.org/10.12659/MSMBR.894343>